

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΘ' (ΕΞΑΜΗΝΟ Α')

Ἀθήνα, 1 τοῦ Μάη 1922

ΑΡΙΘ. 760 (ΦΥΛ. 9)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ: Φιλολογικά πορτραίτα: Ὁ Ροῖδης.
ΜΗΤΣΟΣ ΑΝΘΕΜΗΣ: Τὸ κρῖμα.
ΗΑΙΑΣ Φ. ΗΑΙΟΥ: Μπαλλάντα.
ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΑΤΖΚΟ: Οἱ ἄνθρωποι κατηγοροῦν.
ΠΙΚΡΑΓΚΑΘΗΣ: Ἐπιγράμματα.

Ο ΝΟΥΜΑΣ: Φαινόμενα καὶ ΠΡΑΓΜΑΤΑ.
ΑΥΓ. ΣΤΡΙΝΤΜΠΕΡΓΚ: Προστάτης οἰκογενείας.
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ: Νεοελληνική
φιλολογία. — Ξένη φιλολογία. — Ἡ κοινὴ γνώμη. — Νέα βιβλία. — Χωρὶς γραμματόσημο.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΠΟΡΤΡΑΙΤΑ (1887-1920)

Συνεχίζουμε στὸ «Νουμά» τὰ «Φιλολογικὰ πορτραίτα» ποὺ ἴσαμε τώρα δημοσιεύουμε στὸ «Ἐλεύθερο βήμα». Οἱ ἀνάγκες τῆς καθημερινῆς ἐφημερίδας δὲν ἀφίνανε νὰ δημοσιεύονται ταχτικά τὰ πορτραίτ' αὐτά, ποὺ ἔτσι, ἀργὰ καὶ ἀταχτὰ ποὺ μπαίνανε, ὅσο καὶ ἂ διαβαζόντανε, εἶχανε χάσει κάπως τὴ συνοχὴ τῆς, νὰ ποῦμε. Τὰ «Πορτραίτα» θὰ βγοῦν ἀργότερα σὲ τόμο. Στὸ μεταξὺ, θὰ δημοσιεύουμε ποὺ καὶ ποὺ κανένα στὸ «Νουμά». Σήμερα δημοσιεύουμε τὸ «Ροῖδη». Σ' ἄλλα φύλλα θὰ δημοσιεύουμε τὸν «Ἀββακούμ», τὸν «Πάωπ», τὸν «Καβαράκη», τὸν «Παλιάνθρωπο», τὸν «Σενόπουλο», τὸν «Καμπόση», καὶ ἄλλους.

ΕΜΜ. ΡΟΪΔΗΣ

Ὁ Ροῖδης, ὅπως τὸν εἶχα ἀκούσει νὰν τὸ λέει τόσες φορές, εἶχε τὸ ἀτύχημα νὰ εἶναι ἴσαμε τὸ τέλος τῆς ζωῆς του συντάχτης τοῦ «Ἄστειος». Ἄν καὶ στὸ σατυρικὸ «Ἄστου» δὲν εἶχε γράψει οὔτε μιὰ πεννιά, ἂν καὶ εἶχε ἀποχαιρετήσῃ τὴ δημοσιογραφικὴ σάτυρα πολὺ πρὶν ὃ «Ἄσμοδαῖος» μεταμορφωθεῖ σὲ «Ἄστου», πολλοί, καὶ μάλιστα ἀντιπροσωπικοὶ δημοσιογράφοι, ἐννοοῦσαν, σῶνει καὶ καλά, νὰ ποδίδουνε σ' αὐτὸν ἕτι τσουγτερό γραφοῦσανε στὸ «Ἄστου» κατὰ τοῦ μακαρίτη Δηλιγιάννη.

Πολλὲς φορές ὁ ἀντιροϊδισμὸς τοὺς ξεπερνοῦσε καὶ τὰ πολιτικὰ σύνορα. Ἄρκεϊ νὰ βρισκάνε κατὶ στὸ «Ἄστου» ποὺ νὰ μποροῦσαν μ' αὐτὸ νὰ χτυπήσουνε τὸ Ροῖδη καὶ ἀμέσως τοῦ τὰ φορτώνανε στὴ ράχη του. Ἔτσι κάποτε ποὺ μεσουρανοῦσε στὸ

παριλίσιον θέατρο τοῦ «Ἄντρον τῶν Νυμφῶν» ἡ Παριζιὰνα κοκοτοτραγουδίστρα Ζὰν Νταράς καὶ δημοσίευσεν στὸ «Ἄστου» γι αὐτὴν κάπιο εὐθυμο τραγούδι, ποὺ σὲ μιὰ στροφῆ του ἀνομολογοῦσα πῶς :

«Ὁ νοῦς μας κ' ἡ καρδία καὶ ὁ παράς,
ὅλα πετοῦν γοργὰ στὴ Ζὰν Νταράς..»

Ὁ μακαρίτης Σακελλαριάδης ἔγραφε τὴν ἐπομένῃ στὴ «Χώρα του» :

«Ἄς τὰ βλέπει ὁ Τρικοῦπης μὲ πόση
ἔτσιπρωσιά οἱ ὑπάλληλοί του τὸ ὁμολογοῦν
πῶς τὰ χρήματα ποὺ παίρνουν ἀπὸ τὸ Κεντρικὸ ταμεῖο τὰ κατασωτεύουν σὲ ὄργια Ἡλιογαβάλεια. Καὶ ἐν τῷ μεταξὺ ὁ φορολογούμενος λαὸς πένεται!»

Τὴν ἐποχὴ ἐκεῖνη ὁ Ροῖδης εἶτανε διορισμένος ἔφορος τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης. Ὑστερ' ἀπὸ λίγο καιρὸ, ἀφοῦ δημοσιεύτηκε τὸ ποίημα τῆς Ζὰν Νταράς εἶχα τὸ εὐτύχημα νὰν τονὲ γνωρίσω καὶ προσωπικῶς. Μὲ σύστησε ὁ Θέμος ὁ Ἄννινος ἕνα δειλινὸ στὴν Πλατεία τοῦ Συντάγματος.

— Εἶναι ὁ Ταγκόπουλος! τοῦ φώναξε.

— Αἱ; ρώτησε ὁ Ροῖδης, ποὺ δὲν καλοῦσε.

— Ὁ Ταγκόπουλος, σοῦ εἶπα! τοῦ φώναξε, δυνατώτερα.

— Ἄ!... ὁ Ταγκόπουλος!... Ὁ πρῶν ἐπαρχιακὸς ταμίας;

— "Οχι ! τοῦ εἶπε ὁ Θέμος ξεκορδισμένος.
Εἶναι ὁ πρόην ὑποστράτηγος !

Καὶ δὲν εἶχα ἀκόμη τότε ἀποχαιρετήσει
τὰ εἰκοσί μου χρόνια !

— Εἶναι αὐτός, ξακολούθησε ὁ Θέμος,
πούχει γράψει τὸ τραγούδι τῆς Ζάν Νταράς!..

— "Α !... Αὐτὸ πού μου φόρτωσε στὴ γά-
χη μου ὁ Σακελλαριάδης ;

— Θύμωτες γι' αὐτό ;

— Ναί, γιατί εἶτανε ἀσκημοὶ οἱ στίχοι
του!... Εἴχανε πολλὰς χασμωδίες...

Τὸ κοπλιμέντο του αὐτὸ μ' ἔκαμε νὰ
κατσουφιάσω. Μὰ τὸ κατσούφιασμά μου δὲν
κράτησε πολὺ. Εἶτανε στιγμιαῖο. Ἄκουσα τό-
σα ἄλλα ἔξυπνα λόγια ἀπὸ τὸ στόμα του κει-
νο τὸ δειλινὸ ὥστε δὲ δυσκολεύτηκα καθόλου
νὰρχίσω νὰ θεωρῶ τὸν ἑαυτὸ μου εὐτυχισμέ-
νο πού ὁ Θεοτοῦμης τοῦ « Ἀσμοδίου »
ἀκόνισε γιὰ μιὰ στιγμή τὸ σαρκαστικὸ του λε-
πίδι ἀπάνω μου.

Ἄ Μητσάκης ὅμως δὲν τοῦ τὸ συχώρεσε

ποτέ, ἴσαμε τὸ τέλος τῆς πνευματικῆς ζωῆς
του, κάπιο παρόμοιο πείραγμά του.

Ἄσταν πρωτογνωρίστηκε μὲ τὸ Ροῖδη,
μεσουρανοῦσε τότε ὡς Κ ρ ἄ κ στο « Ἄστου »
καὶ εἶχε τὴ δικαιοσύνη ἀπαίτηση νὰ τὸν
ξαίρει ὅλος ὁ κόσμος. Ὁ Ροῖδης ὅμως δὲ
χαμπάριζε ἀπὸ τέτια κ' ἔτσι δὲ δίστασε νὰ
ρωτήσῃ τὸ Θέμο, πού τοῦ τονὲ σύστησε :

— Καὶ τί δουλιὰ κάνει ὁ κ. Μητσάκης ;

— Γράφει ! ἀποκρίθηκε ὁ Θέμος χαμογε-
λώντας.

— "Α !... Ὅλοι γράφουν !... Ὅλοι γρά-
φουν ! παρατήρησε ὁ Ροῖδης σοβαρώτατα.

Αὐτὸ τὸ « Ὅλοι γράφουν » τὸ φυ-
σοῦσε ὁ Μητσάκης καὶ δὲν κρύωνε. Καὶ γιὰ
τοῦτο ἀργότερα, ὅταν τοῦτυχε νὰ γράψῃ κἀ-
ποτε γιὰ τὸ Ροῖδη, τοῦ εῖρητῃς ἀγρίως.

— Ἀκοῦς ἀδερφέ, ὅλοι γράφουν !
Νὰ μὲ περᾶσει καὶ μένα μέσα στὸ σωρό !

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΗΤΣΟΥ ΑΝΘΕΜΗ

Τ Ο Κ Ρ Ι Μ Α

—1—

Α'.

Ἄπριλιῆτικο δειλινὸ. Μιὰ γυναίκα ὡς τριάντα χρο-
νὸν, ψηλὴ, μελαχρινὴ, μὲ μαῦρα μάτια καὶ πλούσια
καστανὰ μαλλιά καθότανε κοντὰ στὸ παράθυρο κι ἔρ-
ραβε. Στὰ πόδια τῆς ἕνα μικρὸ κοριτσάκι τριῶν ὡς
τέσσερων χρονῶν ἔπαιζε μὲ μιὰ μικρὴ κοῦκλα καμω-
μένη πρόχειρα μὲ κάτι μικρὰ κομμάτια τσόχας. Τὸ
δωμάτιο εἶτανε μικρὸ μὰ ὀλοκάθαρο κι εἶχε ἕναν ἀέ-
ρα ἀρχοντιᾶς. Ἐνας καναπές παλαικὸς μὲ μαξιλά-
ρια ἀπὸ πράσινο δαμάσκο, πέντ' ἔξη καρέκλες ἀπὸ
μαῦρο ξύλο καὶ μιὰ μεγάλη ντουλάπα καρυδένια.
Στὸν τοῖχο ἕνας τάπητας μαῦρος μὲ κλάρες κοκκινω-
πὲς κι ἀντίκρου φωτογραφίες δημοφᾶ βαλμένες σ' ἕνα
ἐργόχειρο κεντημένον μὲ μετάξι σὲ σχῆμα καρδιάς.

Τὸ παράθυρο ἔδλεπε σ' ἕνα μεγάλο περιβόλι μὲ
πολλὰ δέντρα. Ἡ γυναίκα συχνὰ παρατοῦσε τὸ ρά-
ψιμο κι ἔστεκε συλλογισμένη ὄρα πολλή. Ἐνα ἀλα-
φρὸ ἀγερᾶκι ἔφερνε ἀπ' ἔξω μυρουδιά δυνατὴ ἀπὸ
βιολέτες καὶ τριαντάφυλλα. Τότε ἀνάπνευε βαθιὰ καὶ
ξανόσκυθε στὴ δουλειά.

Ἄ ἥλιος πού ἔγερνε πίσω ἀπ' τὸ βουνό, χρῶσωνε
τις κορυφὰς τῶν δέντρων. Ἐκεῖνῃ τῇ στιγμῇ μιὰ φωνὴ
ἀκούστηκε ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά τοῦ σπιτιοῦ πού εἶτανε
ἡ ἀδύπορτα.

— Κυρὰ Κατίνα ! Γράμμα, ἕνα γράμμ' ἀπ' τὸ
Παρίσι.

— Τελοσπάντων ἔδωσε ὁ Θεός.

Εἶπε ἡ Κατίνα—ἡ μελαχρινὴ γυναίκα—καὶ γορ-
γὰ κατέβηκε τὴν ξύλινα σκάλα πρὸς στὴν αὐλὴ καὶ
σὲ λίγες στιγμὲς γύρισε μ' ἕνα γράμμα στὸ χέρι. Μ'
ἕνα γρήγορο κίνημα ἔσχισε τὸ φάκελο κι ἄρχισε νὰ
διαβάξῃ.

Μὰ εὐθὺς ἔχασε τὸ χρῶμα τῆς, ἔσφιξε στὸ χέρι
τῆς τὸ γράμμα κι ἔπεσε στὸν καναπέ σὰν ἀποκαμω-
μένη. Μὲ τὰ μάτια ὀρθάνοιχτα ἔμεινε λίγες στιγμὲς
ἄλαλη, ἔπειτα βουρκώσανε τὰ μάτια τῆς καὶ εἶπε.

— Παναγία μου ! Πῶς ἔκανε αὐτὸ τὸ κρίμα ὁ
Παῦλος !

Καὶ σὰ νὰ μὴν πίστευε τὰ μάτια τῆς, ξαναδιάβα-
σε τὸ γράμμα.

Ἄγαπημένη μου ἀδερφέ.

Σοῦ ἀναγγέλλω τοὺς γάμους μου μὲ τὴν Ἄννα
Ἰωαννῆ, πού γίνανε προχτὲς βράδου στὴν Ἑλληνι-
κὴ ἐκκλησία. Ἡ Ἄννα εἶναι μοναχοκόρη ἐνοῦ πλου-
σιου Ἀθηναίου ἐμπόρου. Βέβαια θὰ εἶπῃς, πῶς ἀσχημα
ἔκαμα νὰ διαλύσω ἀπότομα τὸν ἀρραβῶνα μου μὲ τὴ
Μαρία. Συλλογίσου ὅμως, πῶς ἔχω τώρα τὰ μέσα νὰ

δημιουργήσω μία εξαιρετική θέση στην Ἀθήνα. Ἡ μάθησή μου πού τόσο ἔχει ἐκτιμηθῆ ἔδω, θά πῆγαινε χαμένη, ἂν ἐρχόμουναι ἐκεῖ στό μικρό μας νησί νά κλεισθῶ καί νά μαραζίνω βλέποντας ἄλλους πολὺ πῶς κατώτερους ἀπὸ μένα νά φημίζονται καί νά προοδεύουνε. Τώρα ἔχω ἄρθρα τὰ μέσα κι ἐλπίζω νά γίνω ὅ,τι ὀνειρεύομαι.

Ἐγραψα στὸν κύριο Β. νὰ σοῦ μετρήσῃ δώδεκα χιλιάδες δραχμές. Εἶναι οἱ δέκα χιλιάδες πού μοῦ δάνεισε ἡ Μαρία, ὅταν ἐφευγα νάρθῶ ἔδω, καί δυὸ χιλιάδες γιὰ τόκους δυὸ χρονῶν. Σοῦ στέλνω καί τὸ δαχτυλίδι, τὸν ἀρραβῶνα. Νά τὸ δώσης πίσω καί νά πάρῃς τὸ δικό μου. Θά τὸ κρατήσης καί σὰν ἀνταμώθοῦμε στήν Ἀθήνα, τότε τὰ λέμε.

Χαιρετίσματα στὸν Κώστα κι ἓνα φιλὶ στήν Ἰωάννα.

Σὲ φιλῶ

Ὁ ἀδερφός σου.

Παῦλος.

Ἡ νέα μου σύσταση: Μεγάλο Σενοδοχεῖο Παρίσι.

Ἐκλείσει τὸ γράμμα καί ξανάειπε.

— Θεέ μου! Τί κρίμα! πῶς ἔκανε ὁ Παῦλος αὐτὸ τὸ κρίμα!

Σηκώθηκε καί γύριζε στὸ δωμάτιο χωρὶς νά ζαίρῃ καί αὐτῇ, τί θέλει. Ἐπειτα σταύρωσε τὰ χέρια τῆς καί ψιθύρισε.

— Καί τώρα πῶς θά πάω στὸ σπίτι τῆς; Μὲ τί καρδιά νά τῆς τὸ εἰπῶ ἢ καυμένη;

Συλλογιζότανε καί δὲ μπορούσε νά βρῇ τρόπο. Κάθε τόσο τὰ μάτια τῆς βουρκώνανε.

— Παναγία μου, εἶπε στὸ τέλος κι ἔκανε τὸ σταυρό τῆς, Παναγία μου, δόσε μου φώτιση, γιατί πρέπει νά πάω, ἀφοῦ τὸ πρᾶμα εἶναι τελειωμένο.

Τὴν ἄλλην ἡμέρα τὴν εἰδοποίησε ὁ κ. Β. νά κατεβῆ στὸ γραφεῖο. Πῆγε καί τῆς μέτρησε δώδεκα χιλιάδες δραχμές. Τὴς πῆρε καί γύρισε στὸ σπίτι. Τὴς δῖπλωσε σ' ἓνα μεγάλο μαντήλι μεταξωτό, σκοῦρο κι ἔβαλε καί τὸ δαχτυλίδι μέσα. Ξεκίνησε τότε μὲ βῆμα δισταχτικὸ γιὰ τὸ σπίτι τῆς Μαρίας. Τοὺς χώριζε τὸ μεγάλο περιβόλι κι ἀπὸ κει συνήθιζε νά περνᾶν, ὅταν ἤθελε νά τὴν ἀνταμώσῃ. Τὸ περιβόλι ὅμως εἶτανε τῆς Μαρίας καί σήμερα τῆς φάνηκε ἄτιπο νά περάσῃ ἀπὸ κει. Κατέβηκε ἀπὸ τὴν αὐλόπορτα καί τράβηξε στήν μεγάλη ρεματιά, πού εἶτανε στήν ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ περιβολιοῦ. Ἀνέβηκε μὲ κόπο τὴν πέτρινη σκάλα πού φέρνει στὸ μεγάλο δρόμο κι ἔφτασε στὴ μεγάλη πόρτα τοῦ σπιτιοῦ τῆς Μαρίας. Στάθηκε πάλι δισταχτικῆ, συλλογίστηκε λίγα λεπτά κι ἔπειτα μὲ ὀρμὴ καί ταραχὴ χτύπησε τὸ σίδερο τῆς πόρτας.

Ἄνοιξε τὸ παράθυρο καί φάνηκε ἡ Μαρία.

— Μπα! Ἐσὺ εἶσαι, Κατίνα; Γιατί ἀπὸ δῶ;

Ἐδῶς κατέβηκε κι ἄνοιξε.

— Τι ἐπαθες; εἶπε γελώντας. Ἐχάσες τὸ δρόμο ἢ μήπως φοβήθηκες τὸ σκυλί;

Ἡ Κατίνα δοκίμασε νά γελᾶσθαι, μὰ εἶτανε ὠχρὴ καί τρέμανε τὰ χεῖλη τῆς. Ἡ Μαρία τὸ παρατήρησε.

— Κατίνα, τί ἔχεις;

— Πᾶμε μέσα, θά σοῦ εἰπῶ.

Μπήκανε στὸ μικρὸ σαλονάκι πού εἶτανε δίπλα στήν εἰσοδο. Ἡ Κατίνα κάθισε σὲ μιὰ καρέκλα σὰν ἀποκαμωμένη.

— Κατίνα, τί ἔχεις; φώναξε μὲ ἀγωνία τώρα ἡ Μαρία. Μήπως ἐπαθε τίποτα ὁ Παῦλος;

Ἡ Κατίνα τῆς πῆρε τὰ χέρια κι ἄρχισε νά κλαίῃ.

— Μὴ μοῦ βαρυγομήσης Μαρία, ἐγὼ δὲν ἤξαιρα.

— Μὰ τί κακὸ συμβαίνει λοιπόν, Κατίνα μου, καί δὲ μπορείς νά μοῦ τὸ εἰπῆς;

Ἡ Κατίνα χωρὶς νά μιλήσῃ τῆς ἔδωκε τὸ γράμμα τοῦ Παύλου. Ἐπειτα σκέπασε μὲ τὰ χέρια τῆς τὸ πρόσωπο κι ἐξακολούθησε νά κλαίῃ.

Ἡ Μαρία ἄνοιξε βιαστικὰ τὸ γράμμα κι ἄρχισε νά διαβάζῃ.

Ἄ! ἔκαμε καί τινάχτηκε ὀδύσση. Κάθισε πάλι κι ἔμεινε ὄρα πολλὴ ἄλαλη, βουδῆ, μὲ τὰ μάτια δάκρυοιχα σὰ μαρμαρωμένα. Ἐπειτα ἔφερε τὸ χέρι τῆς στὸ μέτωπο ἔτσι σὰ νὰθελε κάτι νά διώξῃ κι ἄρχισε πάλι νά διαβάζῃ τὸ γράμμα. Κάθε γραμμὴ τὴν ἐδιδάδαζε ἀργὰ ἀργὰ σὰ νὰ δυσκολευότανε νά καταλάβῃ τὸ νόημα. Ἀφοῦ τελείωσε τὸ διάβασμα, συλλογίστηκε ὄρα πολλὴ ἄλλαξε τὸ χρῶμα τῆς, ἔσφιξε τὰ χέρια τῆς. Πάλι διάβασε τὸ γράμμα, τῶκλεισε, τὸ δῖπλωσε προσεχτικὰ καί τῶδωσε πίσω στήν Κατίνα, πού κρατοῦσε ἀκόμα τὸ πρόσωπο σκεπασμένο. Τὴν ἀγκάλιασε, τῆς πῆρε τὰ χέρια καί εἶπε.

— Κατίνα μου σ' ἀγαπῶ πάντοτε σὰν ἀδερφή μου. Δὲ μοῦ φταῖς ἐσὺ, μὰ ἴσως οὔτε ὁ Παῦλος φταῖει. Μεγάλο τὸ κακὸ πού μοῦ ἔκανε, μὰ κάποιος ἄλλος φταῖει. Ἴσως ἡ ξενιτειὰ πλανεύει τὰ παλικάρια.

— Μαρία μου, εἶπε ἡ Κατίνα καί τὰ δάκρυά τῆς τρέχανε ποτάμι.

— Τὸ δαχτυλίδι μου τὸ παίρνω πίσω, ἀφοῦ μοῦ τὸ στέλνει ὁ Παῦλος. Μὰ ἐγὼ τὸν ἀρραβῶνα μου θά τὸν κρατήσω. Ἐγὼ μιὰ φορὰ ραβωνιάστηκα, δὲν ξεραβωνιάζομαι.

— Τὰ λεφτά; εἶπε δειλὰ ἡ Κατίνα.

— Οἱ δέκα χιλιάδες εἶναι δικές μου, τίς δυὸ δὲ μπορῶ νά τίς δεχθῶ. Ἐγὼ δὲν τόκισα τὰ λεφτά μου.

Ἡ Κατίνα τὴν κοίταξε περίλυπη. Κάτι ἤθελε νά τῆς εἰπῆ, τὰ γλυκὰ μάτια τῆς Μαρίας τῆς δῶκανε θάρος.

— Μαρία μου, τὸ διάβασες τὸ γράμμα. Εἶναι παρὰ γράμμα του. Κάμε τα ὅ,τι βουληθῆς.

Ἡ Μαρία συλλογίστηκε λίγο καί εἶπε.

— Δὲν ἔπρεπε, ὅμως θά τὰ κρατήσω γιὰ χάρη σου καί ξαίρω τί θά τὰ κάμω.

Ἡ Κατίνα σηκώθηκε νά φύγῃ. Εἶχε μεγάλη στε-

ναχώρια. Γλυκά τὰ λόγια τῆς Μαρίας, μιλοῦσε σιγαλά, ἤσυχα, μὰ τὰ χεῖλη τῆς εἶτανε ὠχρά καὶ τὰ χέρια τῆς παγωμένα. Χαμογελοῦσε, τὸ χαμογέλιο τῆς ἔμως πικρό. Στὰ γαλανὰ τῆς μάτια ἔβριχνε τὸν ἴσκιό του κάποιο σύννεφο.

Ἡ Κατίνα ἔκανε νὰ φύγη πάλι ἀπ' τὴν αὐλὸν πορτα.

— Πάλι ξέχασες τὸ δρόμο τοῦ περιβολιοῦ, εἶπε ἡ Μαρία. Ἀπὸ δῶ, Κατίνα, καὶ μὴν τὸν ξεχάσῃς ἄλλη μιὰ φορά. Τὸ σπίτι μου καὶ τὸ περιβόλι δικά σου, καθὼς πάντοτε.

Ἡ Κατίνα κατέβηκε μιὰ μικρὴ σκάλα ποὺ πάει στὸ περιβόλι, χαμήλωσε τὰ μάτια τῆς, ἔσφιξε τὰ χέρια τῆς Μαρίας καὶ χάθηκε στὰ δέντρα.

Ἡ Μαρία τῆνε κοίταζε, ποὺ ἔφευγε. Ὅταν ἔμεινε μόνη, σὰ νὰ ἔχασε ἀξαφνα ἔλη τὴ δύναμή τῆς, σωριάστηκε σ' ἕνα σκαλοπάτι, σταύρωσε τὰ χέρια τῆς ἀπάνω στὸ πεζούλι, ἔκρυψε τὸ πρόσωπό τῆς καὶ λύθηκε σὲ δάκρυα, σ' ἕνα θρήνο βουβό, ἀτελείωτο.

Β΄.

Ἡ Μαρία εἶτανε κόρη τοῦ καπετάν-Νικόλα Ροδάνθη ποὺ εἶχε δικό του καράβι καὶ ταξίδευε τὴ Μαύρη θάλασσα. Ἐξῆ χρονῶν ἔχασε τὴ μάνα τῆς. Ὁ πατέρας τῆς ἐμπιστεύτηκε τὴν ἀνατροφή τῆς Μαρίας στὴν ἀδερφή του, ποὺ δὲ θέλησε νὰ μῆνι στὸν κόσμο.

Στὸν καιρὸ ποὺ τὸ καράβι του ἔφερνε πλούσια κέρδη, ὁ καπετάν-Νικόλας ἀποφάσισε νὰ χτίσῃ ἕνα μεγάλο σπίτι καὶ ἀγόρασε ἕνα μεγάλο τόπο χέρσο στὴν ὄχθη τῆς μεγάλης ρεματιάς, ποὺ ἀρχίζαν ἀπὸ τὴ ρίζα τοῦ βουνοῦ κι ἔφτανε ἴσα στὴ θάλασσα. Ἐχτίσε πρῶτα μεγάλη μάντρα, ὄχι μὲ ξερολίθι, καθὼς κάνανε οἱ πιδὸ πολλοί, μὰ χτισμένη στέρεα μὲ λάσπη καὶ ἀσβέστη. Πῆρε ἐργάτες καὶ καθάρισαν τὸν τόπο ἀπὸ τὰ γκάθια καὶ τὰ χαμόδεντρα καὶ τὸ σκάψανε, ἔπειτα φώναξε κάποιον περιβολάρη καὶ φύτεψε δέντρα εἰδῶν εἰδῶν. Στὴ μάντρα δίπλα, κοντὰ στὴ ρεματιά σκυιές καὶ μυγαλιές, πιδὸ μέσα στὸ ἐπίλοιπο περιβόλι λεμονιές, πορτοκαλλιές, νερατζιές, μανταρινιές, βερυκοκιές, μιὰ μηλιά, μιὰ ροδιά, μιὰ κυθωνιά, δυο-τρεις ροδακινιές. Στὴν ἄλλη ἄκρη τῆς μάντρας, στὴ δυτικὴ πλευρά, ἄφισε τίς φραγκοσκυιές ποὺ θρῆκε ἔταν ἀγόρασε τὸ τόπο. Γιὰ τὴν καλὴ τύχη τοῦ περιβολιοῦ εἶχε ἀφθονο νερό, γιατί ἔταν ἔσκαψε νὰ χτίσῃ στέρεα, θρῆκε μικρὸς φλέβες νεροῦ κι ἔτσι πότιζε ταχτικά καὶ χωρὶς κόπο τὰ δέντρα του.

Στὴ βορεινὴ πλευρὰ τοῦ περιβολιοῦ, ἐκεῖ ποὺ περνάει ὁ δρόμος γιὰ τὴν Ἐπισκοπή, ἔχτισε τὸ σπίτι μὲ πελεκητές τετράγωνες πέτρες δίπατο. Δὲ θέλησε νὰ τὸ κάμῃ ἀσπρο μὲ μυστρί γιὰ νὰ μὴν ἔχῃ συχνὰ ἔξοδα καὶ γιατί ἔτσι εἶτανε χτισμένα τὰ σπίτια τῶν παλιῶν νοικοκυραίων. Γιὰ τὸν ἴδιο λό-

γο ἔχτισε στὴ μάντρα μέσα, κοντὰ στὸ σπίτι ἕνα μικρὸ ἐκκλησάκι, τὸν Ἅγιο Νικόλα, ὅπως εἶχανε πολλὰ νοικοκυρόσπιτα.

Στὴν ἀντίθετη μεριά τοῦ περιβολιοῦ εἶτανε μικρὸ σπίτι ἀσβεστοχρισμένο, ὀλοκάθαρο, ποὺ ἔλαμπε στὸν ἥλιο. Ἐκεῖ κατοικοῦσε ὁ Ἀντρέας, ἕνας ἀπὸ τοὺς καλύτερους ναυτικούς τοῦ νησιοῦ. Τὸν εἶχε χρόνια ναύκληρο στὸ καράβι του καὶ ποτὲ λόγο δὲν ἀλλάξανε. Ὁ Ἀντρέας εἶχε δυὸ παιδιὰ, τὴν Κατίνα καὶ τὸν Παῦλο. Ἡ Κατίνα ἑπτὰ χρόνια μεγαλύτερη ἀπὸ τὸν Παῦλο.

Στὸ μέρος λοιπὸν ἐκεῖνο ὁ καπετάν Νικόλας ἄνοιξε μιὰ μικρὴ πόρτα στὴ μάντρα γιὰ νὰ συγκοινωνοῦνε τὰ δυὸ σπίτια.

Τὶς δύο οἰκογένειες συνῆδουσε μιὰ πολὺ στενὴ φιλία. Τὰ παιδιὰ τοῦ Ἀντρέα παίζανε καθεμέρα μὲ τὴ Μαρία ἢ ποτίζανε μαζὶ τὰ δέντρα καὶ τὰ λουλούδια. Ὁ Παῦλος εἶτανε δυὸ χρόνια μεγαλύτερος ἀπ' τὴ Μαρία καὶ ταιριάζανε καλύτερα. Ἡ Κατίνα σὰ μεγαλύτερη τοὺς πρόσταζε, μὰ μὲ γλυκὸ τρόπο.

Τὸ χειμῶνα, ποὺ ἔμεινε στὸ νησί ἀραγμένο τὸ καράβι, ὁ καπετάν Νικόλας προσκαλοῦσε τὸν Ἀντρέα μὲ τὴ φαμίλια του πολλὰς φορές νὰ τοῦ κάμουνε συντροφιά. Μπροστὰ στὸ σπίτι, μέσα στὸ περιβόλι εἶτανε λιθόστρωτη αὐλὴ. Ὅταν εἶχε ἥλιο, καθισμένοι ἐκεῖ ἀκούγανε τίς νόστιμες ἱστορίες ποὺ τοὺς ἔλεγε ὁ Ἀντρέας.

Ὁ Παῦλος εἶτανε τὸ καμάρι καὶ τὸ θάμα τοῦ νησιοῦ γιὰ τὴν ἐξυπνάδα του, τὴ φρονιμάδα, τὴν ἐπιμέλεια καὶ τὸν πόθο ποὺ εἶχε γιὰ τὰ γράμματα. Στὸ σχολεῖο πάντοτε πρῶτος. Ὁ πατέρας του ἔλοχαρά, ἔταν ἄκουγε τὰ παινεύματα τῶν δασκάλων. Ὁ καπετάν Νικόλας τὸν καμάρωνε κι' αὐτός. Κάποτε γελώντας μὲ πονηριά τὸν ἐπαιρνε στὴν ἀγκαλιά του καὶ τὴ Μαρία μαζὶ κι' ἔλεγε στὸν Παῦλο.

— Θὰ σὲ κάνω γαμπρό. Νὰ καὶ ἡ νύφη. Ἀντρέα, θὰ σοῦ τὸν πάρω τὸ γιό.

— Ἡ ὥρα ἡ καλὴ. Χαλάλι σου.

Ὁ Παῦλος στριφογύριζε στὴν ἀγκαλιά τοῦ Καπετάν Νικόλα καὶ ἔφευγε κατακόκκινος ἀπὸ τὴ ντροπή. Μὰ καὶ ἡ Μαρία ἔφευγε μαζὶ του.

Καὶ ἡ Μαρία ἀγαποῦσε τὰ γράμματα. Τὴ βοήθοῦσε ἔμως καὶ ἡ θειά τῆς, ποὺ ὄσες φορές τὴν ἀφήνανε ἤσυχον τοῦ σπιτιοῦ εἰ φροντίδες, διάβαζε. Προτιμοῦσε τὰ ἐκκλησιαστικὰ βιβλία. Ἡξάειρε μάλινα νὰ φέλην γιατί εἶχε πόθο νὰ γίνῃ καλόγηρα. Δὲν πῆγε στὸ Μοναστήρι, γιατί ἀγαποῦσε πολὺ τὸν ἀδερφό τῆς καὶ τὴ Μαρία.

Μὰ δὲ χάρηκε πολὺ ὁ καπετάν Νικόλας. Τὸ καράβι του ναυάγησε σὺψυχο στὴ Μαύρη θάλασσα. Ἐνα πένθος βαρὺ σκέπασε ἀλάκερο τὸ νησί, τόσες φαμίλιες ντυθῆκανε στὰ μαύρα. Τὰ δυὸ γειτονικά

σπίτια τὰ χτύπησε τὸ ἴδιο τὰστροπελέκι. Καὶ γιὰ νὰ δευτερώσῃ τὸ κακὸ, ἡ γυναῖκα τοῦ Ἀντρέα, φιλάστεινη πάντοτε, ἀρρώστησε στὸ μῆνα ἀπάνω τοῦ χαμοῦ τοῦ ἀντρός της καὶ πέθανε.

Ἡ Κατίνα δέκα ὀχτῶ χρονῶν τότε, ἔγινε ἡ μάνα τοῦ σπιτιοῦ. Γιὰ νὰ μὴ χαλάσῃ τίς λίγες οἰκονομίες τοῦ πατέρα της, ἄρχισε νὰ ξενοδουλεύῃ. Ἔϊτανε περιφνημὴ στὸ κέντημα καὶ πολλὰς τὴν προτιμοῦσανε, ὅταν θέλανε νὰ κεντήσουνε τὰ προικιά τους. Μὲ τὴ δουλειά της καὶ τὴ σύνταξη τοῦ πατέρα της προσπαθοῦσε νὰ τὰ φέρῃ γύρω. Φτωχὰ ζούσανε, μὰ ἡ Κατίνα δὲν ἤθελε νὰ λείπῃ τίποτα.

Ἡ Μαρία μόλις εἶχε τὰ δέκα χρόνια τότε. Πῆρε ὅμως τὴ φροντίδα νὰ προστατέψῃ τάρφανὸ κορίτσι ὁ ἀδερφὸς τῆς μητέρας της καὶ ταξίδεψε στὴ Σύρα γιὰ νὰ πάρῃ τὴν ἀποζημίωση τοῦ καραβιοῦ ἀπὸ τὴν Ἀσφάλεια. Μὲ πολλὰ βάσανα ξεκαθάρισανε εἰκοσιπέντε χιλιάδες δραχμὲς καὶ τίς βάλανε στὴν Τράπεζα. Μὲ τοὺς τόκους καὶ τὴ σύνταξη τοῦ πατέρα της ἡ Μαρία εἶχε τὰ μέσα νὰ ζῆσῃ σὰν κόρη καπετάνιου.

Ὁ Παῦλος πῆγαινε τότε στὸ Σχολαρχεῖο. Πρῶτος πάντοτε, τὸ καμάρι τοῦ νησιοῦ καὶ τὸ θάμα. Ἐκείνη τὴ χρονιά οἱ ἐξετάσεις τοῦ σχολείου γινήκανε πανηγυρικές, γιὰτι ἐτυχε νὰ εἶναι στὸ νησί ὁ βουλευτής. Ὁ σχολάρχης τότε προσεκάλεσε νὰ ἰδῇ τὴ πρόδο τῶν παιδιῶν. Ὅλοι οἱ πρῶτοι τοῦ νησιοῦ συνοδέψανε τὸ βουλευτὴ στὸ σχολεῖο. Ἡ σάλα γεμάτη ἀπὸ καλεσμένους καὶ τίς μητέρες τῶν παιδιῶν. Ὁ σχολάρχης φώναξε πρῶτο τὸν Παῦλο ὅταν παρουσιάστηκε ντυμένος στὰ μαῦρα, σκόρπισε μιὰ συγκίνηση. Ὅλοι τότε κοιτάζανε μὲ συμπάθεια, πολλοὶ μὲ δάκρυα στὰ μάτια. Ὁ Παῦλος προχώρησε δειλὰ, εἶδε πὼς τὸν παρατηροῦσανε καὶ ταράχτηκε. Ἄρχισε νὰ τρέμῃ καὶ στὰ μάτια του τρεμοσαλεύανε δάκρυα. Μὰ ὁ σχολάρχης δὲν τὸν ἄφισε νὰ τὸν παρασύρῃ ἡ συγκίνηση καὶ ἡ ταραχὴ τοῦ εἶπε μὲ δυνατὴ φωνή,

— Παῦλε, πρόσεχε.

καὶ ἄρχισε νὰ τὸν ἐξετάζῃ. Τὸ παιδί πῆρε θάρρος καὶ ἀπαντοῦσε μὲ προθυμία καὶ ἀσφάλεια στὴν καθεμιὰ ἐρώτηση. Ὅπως εἶτανε συνήθεια στὸ νησί, πολλοὶ ἀπὸ τοὺς προσκαλεσμένους τονὲ ρωτοῦσανε, ἐκεῖνος ἀπαντοῦσε πάντοτε μὲ κρίση καὶ μὲ γνώση. Οὔτε μιὰ φορὰ δὲν ἐσφαλε.

— Τίνος εἶναι αὐτὸ τὸ παιδί, ρώτησε ὁ βουλευτής.

Τοῦ διηγηθῆκανε τὴ θλιβερὴ ἱστορία.

— Αὐτὸ τὸ παιδί πρέπει νὰ σπουδάσῃ, εἶπε. Κρίμα νὰ πάῃ χαμένη τέτλια ἐξυπνάδα καὶ ἐπιμέλεια.

— Εἶναι πολὺ φτωχοί, εἶπε ὁ σχολάρχης. Μόλις ζοῦνε.

— Θὰ τοῦ βρῶ ὑποτροφία, ἀρκεῖ νὰ θέλῃ τὸ σπῆτι του.

Ὅταν εἶπανε στὸν Παῦλο τὰ λόγια τοῦ βουλευτῆ, τὸν πῆραν τὰ δάκρυα· ὄχι πὼς δὲν ἤθελε νὰ σπουδάσῃ. Ἰσα—ἰσα λαχταροῦσε γιὰ τὴ σπουδὴ καὶ πάντοτε ὄνειρευότανε νὰ γίνῃ σπουδαῖος. Τοῦ φαινότανε ὅμως τόσο δύσκολο νὰ ἀφήσῃ τὴν ἀδερφή του, τὸ σπῆτι του, τὴ Μαρία, τὸ περιδῶλι, ποῦ τὸ νόμιζε σὰ δικό του.

Μὰ ὅταν τὸν προσκάλεσε ὁ Βουλευτὴς στὸ σπῆτι του καὶ τότε παίνεψε γιὰ τὴν προκοπὴ του, ἔταν τοῦ παράστησε πόσο θ' ἀδικοῦσε τὸν ἑαυτὸ του, ἂν ἀφῆνε τὴ σπουδὴ, ὅταν τοῦ ὑποσκέθηκε πὼς θὰ τὸνε προστατέψῃ, ἔσο τοῦλάχιστον αὐτὸς ζῆ, τὸ παιδί δέχτηκε.

Ὅλα σὲ λίγο ἐξασφαλιστήκανε καὶ γιὰ καλὴ του τύχη τὸν πῆρε στὸ σπῆτι εἰκότροφο μιὰ γρηῃ ἑαδέρφισσα τοῦ καπετάν Νικόλα ποῦ ζοῦσε μὲ τὸ γιό της ὑπέλληλο στὴν Τράπεζα.

Καὶ στὴν Ἀθήνα ὁ Παῦλος τὸ καμάρι τῶν καθηγητῶν. Ἡ καλωσύνη του εἶχε μαγέψει ὄλους ἔσοι τονὲ γνωρίσανε, προπάντων τὴ γρηῃ Κοντύλω ποῦ τὸν εἶχε ἔννοια. Ἀκόμα καὶ τὸ καλοκαίρι, ποῦ τελειώσανε τὰ μαθήματα, προσπαθοῦσε νὰ τὸν κρατήσῃ κοντὰ της. Ὁ Παῦλος ὅμως λαχταροῦσε πότε νὰ βρεθῆ στὸ νησί του, στὸ σπῆτι του, νὰ ἰδῇ τὴν ἀδερφή του καὶ τὴν Μαρία.

Ὅλο τὸ καλοκαίρι τριγυρίζανε μαζί στὰ δέντρα καὶ τρώγανε τὰ μισομειωμένα μύγδαλα καὶ τὰ σύκα καὶ τ' ἄλλα φρούτα. Ποτίζανε μαζί τὰ λουλούδια, ποῦ εἶχε φυτέψει ἡ Μαρία σὲ γλάστρες μικρὲς καὶ μεγάλες καὶ στὶς ἀλτάνες, μὰ τριγύρω στὸ ἐκκλησάκι, ἄλλη στὸ τοίχον τῆς μάντρας, ἄλλη τριγύρω στὴ λιθόστρωτη αὐλῇ. Ὅταν ἡ Κατίνα εὐκαιροῦσε πηγαῖνε καὶ οἱ τρεῖς μαζί, κάποτε καὶ ἡ θεία, νανάφουσε τὰ ρημοκλήσια ἢ σὲ καμμιὰ ἐξοχικὴ πανηγυρῆ. Ὁ Παῦλος ἐψάλνε μὲ τὴ γλυκεῖα φωνὴ του καὶ μάγευε τίς γυναῖκες μὲ τὸν τρόπο ποῦ διάβαζε τίς προφητίες ἢ τοὺς ψαλμούς.

Ἔτσι περνοῦσανε τὰ χρόνια. Ὁ Παῦλος τελείωσε θριαμβευτικὰ τὸ Γυμνάσιο. Μὲ τὴν ὑποστήριξη τοῦ Βουλευτῆ, ποῦ τὸν ἐχτιμοῦσε καὶ τὸν ἀγαποῦσε πάντοτε, γράφτηκε στὸ Πανεπιστήμιο, στὴν ἱατρικὴ σχολή. Κι αὐτὸς ἀγαποῦσε τὴν ἐπιστήμη αὐτὴ καὶ οἱ πατριῶτες ὄλοι τὸν παρακινήσανε.

— Οἱ δυὸ γέροι, τοῦ λέγανε, πόσο θὰ ζήσουνε. Ὁ τόπος ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ γιαιτρό. Τὸ μέλλον εἶναι δικό σου. Καθὼς ὡς τὰ τώρα, ἔτσι πάντοτε θὰ εἶσαι τὸ καμάρι τοῦ νησιοῦ.

Τίποτε δὲν ἀλλάξε στὴ ζωὴ τοῦ Παύλου. Ὅλο τὸ χρόνον μελετοῦσε ἢ ἐργαζότανε στὰ ἐργαστήρια τοῦ Πανεπιστημίου μὲ ἐξαιρετικὸ ζῆλον καὶ θαυμαστὴ ἐξυπνάδα καὶ κρίση. Τὸ καλοκαίρι γύριζε στὸ νησί του γιὰ νὰ ξεκουραστῆ. Παίζανε μὲ τὴ Μαρία σὰ

μικρά παιδιά· Δὲν τοῦ πέρασε ποτὲ ἀπὸ τὸ νοῦ πῶς εἶτανε πιά κοπελλοῦδα, ποὺ ἄρχισε νὰ μεστῶνῃ τὸ κορμί της κι αὐτὸ παλληκαρόπουλο ποὺ ψήλωνε σὰν κυπαρίσσι, ὁμορφονὸς μὲ τὸ μέλαχρινὸ του πρόσωπο, τὰ μαῦρα μάτια, τὸ ἑλαφρὸ χνοῦδι στ' ἀπάνω χεῖλι του. Παίζανε μέσα στὰ δέντρα καθὼς πρῶτα χωρὶς πονηρὴ σκέψη στὸ νοῦ τους.

Τὸν τρίτο χρόνο τῆς φοιτητικῆς ζωῆς τοῦ Παύλου ἔγινε μιὰ ἀλλαγὴ. Ἡ Κατίνα εἶτανε πιά εἰκοσι πέντε χρονῶν, κοπέλλα ψηλὴ καὶ γεμάτη καὶ ὁμορφῆ. Φρόνιμη καὶ ἐργατικὴ, φημισμένη στὸ νησί. Μὲ τὴ δουλειὰ της—κι ἀπὸ τὴν Ἀθήνα τῆς παραγγέλνανε κεντήματα—ἔχι μόνο ζοῦσε καὶ κάποτε βοηθοῦσε τὸν Παῦλο σὲ καμμιάν ἐκτακτὴ ἀνάγκη, μὰ καὶ οἰκονομοῦσε ἀκόμα κάτι. Πολυζήλευτη κόρη ἀνάμεσα στὰ κορίτσια τῆς σειρᾶς της, μὰ τὴν ἐζητούσανε καὶ παλληκάρια μὲ καλὴ κατάσταση. Ἡ τύχη της εἶτανε μὲ τὸν Κωστή, πρῶτο καπετάνιο στὰ βαπόρια τῆς Ἑταιρείας, ποὺ εἶχανε καθημερινὸ ἡμερολόγιο ἀπὸ τὴν Ἀθήνα στ' Ἀνάπλι. Τὸ Πάσχα γινήκανε οἱ ἀρραβῶνες καὶ τὸ καλοκαίρι οἱ γάμοι. Ὁ γαμπρὸς ἔμεινε εὐχαριστημένος νὰ πάρῃ τὴν προίκα μόνο καὶ τὰ προικιά, μὰ ὁ Παῦλος ἐπίμενε νὰ τοῦ γράψουνε καὶ τὸ στίτι. Ἦθελε νὰ δεῖξῃ τὴν ἀγάπῃ του γιὰ τὴν Κατίνα. Ὁ γάμος ἔγινε μὲ πολλοὺς καλεσμένους. Πρῶτῃ βέβαια ἦ Μαρία, κοπέλλα δέκα ἔπτὰ χρονῶν. (Ἐχει συνέχεια)

ΝΗΑ ΒΙΒΛΙΑ

LOUIS ROUSSEL: Grammaire descriptive du Roméique litteraire. Μεγάλος τόμος ἀπὸ 360 σελ. σὲ 80. Εἶναι μιὰ πολὺ εὐσυνειδητὴ δουλειὰ, καμωμένη ἀπὸ τὸν καλὸ Γάλλο μελετητὴ. Στὸ θαυμάσιό του πρόλογο δίνει γερὰς χτυπιές τῆς καθαρεύουσας, καὶ στὸ ἑξῆς τοῦ ἀκόμα βλέπουμε τυπωμένο τὸ στίχο τοῦ Παλαμᾶ «Τρανοὶ κι ἄν εἶναι οἱ τάφοι, τάφοι θάναι». Ἡ γραμματικὴ αὐτὴ διακρίνεται γιὰ τὴ μεγάλη παρατήρησιν καὶ τὸν ἀπλὸ ὄσο καὶ πρωτότυπο τρόπο τῆς κατάταξης τῆς ὕλης.

LOUIS ROUSSEL: La prononciation de l'Attique classique: Σημειώνουμε κι αὐτὸ τὸ μικρὸ βιβλιαράκι τοῦ κ. Ρουσσέλ ὅπου μὲ τόση γνώση ξεεάζει τὰ πολύπλοκα καὶ πολυσυζητημένα προβλήματα τῆς ἀρχαίας προφορᾶς καὶ προσωδίας.

Θ. Μ. ΜΟΥΣΤΟΕΥΔΗ. Στοιχεῖα αἰσθητικῆς: Τὸ κομψοτυπωμένο αὐτὸ βιβλίον εἶναι, ὅσο ξαίρουμε, τὸ πρῶτο ποὺ γράφεται στὴ γλῶσσα μας συστηματικὰ γιὰ τὴν αἰσθητικὴ ἐπιστῆμιν καὶ γι' αὐτὸ ἀξίζει νὰ διαβαστεῖ πλατιά. Ὁ συγγραφεὺς του, γνωστὸς καὶ φημισμένος ἀπὸ τὶς αἰσθητικὰς του μελέτες στὸ Γαλλικόν, δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ ρεκλαμαριστῆ τῶρα ἀπὸ μᾶς. Θὰ θέλαμε νὰ παρατηρήσσουμε μοναχά, πῶς ἡ καθαρεύουσα, ἔστω καὶ σὲνα βιβλίον ἐπιστημονικόν, μὰ ποὺ ἔχει γιὰ θέμα τὴ λογοτεχνία, δὲν πολυστέκεται στὴν ἐποχὴ μας.

ΜΠΑΛΛΑΝΤΑ

Χρόνια κ' αἰῶνες καρτερῶ
Τῆ Χαρὰ ἀπὸ πέρα νάρθει.
Χρόνια κ' αἰῶνες καρτερῶ
Καὶ ποθῶ καὶ λαχταρῶ.

Περιμένω μὴν Αὐγῆ
Μεσ τοῦ πόνου μου τὰ σκότη
Μιᾶς χαρᾶς ἀγνῆ Πηγῆ
Νὰ δροσίσει μιὰ ἔρμη γῆ.

Μὰ τοῦ κάκου καρτερῶ.
Χρόνος μπαίνει, χρόνος βγαίνει
Κ' ἡ Χαρὰ ποὺ καρτερῶ
Δὲν προβαίνει νὰ χαρῶ.

Τὴν παιδοῦλα τὴ χαρὰ
Θὲ νὰ πάω νὰ κυνηγήσω
Μεσ τὰ δάση τὰ χλωρὰ,
— Ἐκεῖ, μοῦπαν, ζεῖ ἡ Χαρὰ.

Σὰν ὠραῖος ληστὴς ξανθὸς
Θὰ τῆς στήσω ἐκεῖ καρτέρι.
Θὰ προβάλλει ὡσὰν ἀνθὸς,
Σὰν κελάδημα ἢ σὰ φῶς.

Θὰ τὴν πιάσω ἀπ' τὰ μαλλιά
Καὶ στὸ χῶμα θὰ τὴ ρίξω,
Δίχως νὰ τῆς πῶ μιλιὰ
Θὰ τὴ λούσω μὲ φιλιὰ.

Θὰ τὴ ρίξω καταγίς
Καὶ μαζί της θὰ γλεντήσω
Πάνω στ' ἀνθία πλούσιας γῆς
Μὲς στὸ φέγγος μιᾶς ἀυγῆς.

Κι ἂν κοντὰ μου δὲν ποθεῖ
Πάντα νὰν' ἡ ὠραία παιδοῦλα
Καὶ μαζί μου νὰ δεθεῖ
Σ' ἕναν ἔρωτα βαθύ,

Θέλω ἐγώ. Κι ὠραῖος ληστὴς
Σκλάβο στὸ ἄρμα θὰ τὴ σύρω
Σὰ γυρίσω θριαμβευτὴς
Τῆς Χαρᾶς ὁ νικητὴς.

ANDRÉAS LATZKO

ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΝ

Β'.

— Καί κατά τή γνώμη σας έχει άδικο; τόν αντίσχοφε δ Ντόρντορφ πού δέν μπορούσε πιά νά κρατηθεί. Θάθελα νά δω ένα στρατό πού κάθε στρατιώτης θά μπορούσε νά κάνει ό,τι ήθελε.

Τά γλυκά και πάντα έκστατικά μάτια του δόκιμου πήρανε λάμψη άτσαλιού. Έρριξε τή ματιά του στη λυσιασμένη μορφή του θείου και κρατώντας τόν έαυτό του μέκλεινο τόν παγερό, άκλόνητο τρόπο πού άποχτούνε στά προύσικα σκολειά.

— Ίσα ίσα, τούπε. Έγώ, προσωπικά, έχω μέσ στό αίμα μου τίς άποφες του Στούφ. Αυτό είναι γιατί τέτοια άνατροφή έχω ... δέ θέλω νά πώ άπολάφει ... τέτοια άνατροφή έχω πάρει. Μά καταλαβαίνω τέλεια πώς δ κ. Γκάτσκη έχει τή μοναδική τύχη νά βλέπει τό πράμα άλλιώςτικα.

Σήκωσε άργά τό μανικέτι του κι άπλωσε τό δεξί του χέρι στη Ματίλντη.

— Βλέπετε, δεσποινίς, αυτά τά τρία άσπρα σημάδια πάνω άπό τόν καρπό του χεριού μου; Έχω αυτές τίς πληγές άπό τότε πού είμουνα έντεκα χρόνων. Τή μέρα πού μπήκα στό σύνταγμα τών δοκίμων, άναγκάστηκα, στη διαταγή του έπιμελητή της τάξης μας, — πού μόλις είτανε δεκατεσσάρων χρόνων — νάπλώσω τό μπράτσο μου, και δίχως νά πώ λέξη, δίχως νά κουνηθώ, νά τό κρατήσω τεντωμένο, ένώ αυτός έλιωνε βουλοκέρι και τάφινε νά πέφτει στάλα στάλα πάνω στό δέρμα μου. Μιά σταλαματιά όμως, έδώ, δεξιά, δέ θέλησε νά σθυστει και μέκαψε ως τό κόκκαλο.

— Μά γιατί όλ' αυτά; φώναξε ή Ματίλντη άγα ναχτισμένη. Μ' αυτά είναι μεσαιωνισμοί!

— Κι όμως είν' οί δοκιμασίες πού βάζουν στην έποχή μας για νά σέ δεχτούν στά στρατιωτικά σκολειά. Κάποτε, όπως έτυχε σέ μένα, παίζον τό Μούκιο Σκαιδόλα, κάποτε πάλι σέ χτυπούν με μία ρίγα στό νύχια, ως πού νά πηδήσει άπό κει αίμα. Κ' έτσι ξεσυνηθίζεις κανείς στην αισθαντικότητα, στη συμπόνια. Μά πριν άπ' όλα κι δ πιό βλάκας καταλαβαίνει: τί θά πει κατώτερος, ... και γι' αυτό σας δηγήθηκα αυτή τήν ιστορία. Όποιος άπό τά έντεκά του χρόνια παραδίνει τή σάρκα και τά κόκκαλά του στην καλή διάθεση τών μεγαλύτερων του σύντροφων, όποιος μαθαίνει νά υποτάζεται σά φρόνιμο σκυλάκι, έκείνος δέν έχει πιά άφορμή νάγαναχτήξει σάν τόν κ. Γκάτσκη. Καταλαβαίνετε, δεσποινίς, δέν είν' έτσι;

Έ Ματίλντη σκέπασε τό πρόσωπό της με τά χέρια.

— Είναι τρομερό, φώναξε. Κ' οί γονιοί τό ξαίρουν αυτό... και...

Ό Βάιλερ πού τάχε άκούσει αυτά, ώχρός, άγριεμένος, τήν αντίσχοφε με θρημή.

— Μή θαρρείτε, κ. νιέ Κρυλόφ, πώς αυτή ή μέθοδος της άνατροφής μονάχα στέ σκολειδ τών δοκίμων εφαρμόζεται. Άπό παντού διώχνουν τή συμπόνια. Είναι πενήντα χρόνια τώρα πού προσπαθούν νά κάνουν τή συμπόνια πράξη πού νά ντρέπεται νά τήν ονομάζει κανένας. Πάνου άπό κάθε άγόρι ή κορίτσι κρατάνε ένα κομμάτι βουλοκέρι. Καίτε, κάνουν νά καπνίζουν, διώχνουν, όλα τά τρυφερά αισθήματα. Τό προύσικο ραβδί τό φυτέφανε στη Γερμανική γίς κι άπλωσε τίς ρίζες του σόλες τίς έπαρχίες. Για νά μάς κάνουν καλούς στρατιώτες, μάς άναγκάζουνε νά γενούμε κακοί άνθρωποι.

Ό δόκιμος νιέ Κρυλόφ είχε άκούσει με μεγάλη προσοχή και με τά μάτια χαμένα σά σένα όνειρο άρχισε νά λέει σιγά σιγά.

— Για μένα είν' έξαιρετικό πράμα νάκούω νά καταγγέλλουν όλ' αυτά με δυνατή φωνή. Διάβασα όταν είμουνα μικρός, τήν ιστορία του γιού ένός δεσμοφύλακα, πού όταν είδε τόν κόσμο για πρώτη φορά δέν μπορούσε νά κρύψει τήν άπορία του βλέποντας πώς είχε άνθρωπους στόν κόσμο με δίχως άλλους στά πόδια. Κ' έγώ κάθε Κυριακή πού βγαίνω αυτό συλλογιέμαι.

Γύρισε πρós τό Βάιλερ και τά μάτια του λάμπανε άπό βνωμοσύνη. Κι άρχισε νά λέει, σά νά χάιδευε με τά λόγια του τά περασμένα.

— Έ καημένη ή μαμά μου, τό θυμάμαι, μιλούσε συχνά έτσι. Είτανε γεννημένη στην Αυστρία και, καταλαβαίνετε, δυσκολευότανε νά συνηθίσει. Σά βγαίναμε περίπατο με τάμάξι συχνά κορόιδευε τά δάση με τά έλατά μας, με τά όλόσια κορμιά τών δέντρων σά λαμπάδες στημένες στη σειρά ή σά στρατιώτες πού περνούν σέ στρατιωτική επιθεώρηση. Ούτε ένα βλαστάρι χλόης, έλεγε, δέ μπορεί νά φυτρώσει έδώ κατά τή θέληση τή δική του ή του καλού Θεού. Κάποτε νόμιζε πώς κάτι θάκανε αν προσπαθούσε νά κάνει μαλακώτερο τόν πατέρα μου. Μ' αυτός τήν άποστόμωσε πετώντας της καταφρονετικά τήν περιφημη έκείνη λέξη «αισθήματα». Τό θυμάμαι τώρα...

Σώπασε. Μιά έκφραση γλυκειά και λυπητερή μαζί έδινε άγνωρίστη όψη στό πρόσωπό του. Όλοι οί άλλοι χαμηλώσανε τά μάτια σάμπως αυτή ή χαδιάρα θλίψη νάνέδαζε μέσα τους τή νοσταλγία της παιδικής ζωής τους. Άκόμα κ' ή κακία του Ντόρντορφ έσθησε για λίγο άπό τό μέτωπό του.

Έ Ματίλντη σηκώθηκε, γέμισε τά φλυτζάνια έσπρωξε τό πιάτο με τά τά γλυκίσματα κοντά σέδ

θείο της και πήγε τὸ φλυτζάνι τοῦ Γκάτσκη στὸ πιάνο.

Ἐκεῖνος τὴν εἶδε ὀρθὴ κοντά του, ἔνωσε τὴ γα. λήνη νὰ μπαίνει μέσα του καὶ σήκωσε τρυφερὰ τὰ μάτια.

Ἡ ἐπιθυμία ποῦνωθε γιὰ τὸμορφο καὶ λιγερὸ σῶμα της τὸν ἔκανε νάνατριχιάσει. Καὶ κείνη τὸ ἴδιο, ἔνωσε ἕνα ρίγος. Ἐγείρε πάνω στὸν ὦμο του ἀκολουθώντας μὲ τὰ μάτια τὰ δάχτυλά του, κι ἀπὸ τὸ μα τοῦπε στ' αὐτί.

— Θάρθεις αὔριο τὸ βράδι;

Ἐκεῖνος σήκωσε τοὺς ὦμους καὶ χτυπώντας τὰ κόκκαλα τοῦ πιάνου τῆς εἶπε φωναχτά.

— Ἄν ὁ κ. ἀνθυπασπιστῆς Στουφ δὲν τὸ βρῖσκει ἄρεπο.

— Θὰ σὲ περιμένω ὅπως πάντα, ἀπὸ τὶς ἐξήμιση. ὡς στὶς ἑπτὰ μὲ τὸ αὐτοκίνητο, τοῦ ψιθύρισε. Τοῦ τράδηξε μὲ τὸ δάχτυλο τὸ αὐτί καὶ γύρισε πίσω μὲ τὸ ἀλαφροκούνημα ἐκεῖνο τῶν γυναικῶν ποῦναι εὐτυχισμένες.

Ξανά ὁ ντὲ Κρυλώφ ἔνωσε πὼς ξυπνοῦσε. Εἶδε τὴν ψυχὴ της νάχτινοβολεῖ μέσα στὰ μάτια της, κι ἄρχισε νὰ κοκκινίζει. Ἀπὸ τότε ποῦ ἡ μητέρα του πέθανε, εἶτανε ἡ πρώτη γυναίκα ποῦ τὸν ἔσερν' ἔτσι βαθιά. Ἡ τραχύτητα κ' ἡ ἀνησυχία τοῦ χαρακτήρα του χανότανε μὲλις αὐτὴ τὸν ἐζύγωνε. Δίχως νὰ τὸ θέλει χαμογελοῦσε ὅταν τοῦ κατέβαινε νὰ τὴ συγκρίνει μὲ τὶς ξερὲς καὶ παγωμῆνες γυναῖκες τοῦ σπιτιοῦ του.

Ἡ Μπιλντὴ φαινότανε γεμάτη φροντίδες.

— Φοδοῦμαι πολὺ, κύριε ντὲ Κρυλώφ, τοῦπε μὲ μισὴ φωνὴ νὰ μὴν κάνει ὁ Γκάτσκη καμιά ἀνοησία. Ἀλήθεια, εἰν' ὑποχρεωμένος νὰ ὑποφέρει τὸ πᾶν ἀπ' αὐτὸ τὸν ἀνθυπασπιστῆ; Δὲν μπορούμε νὰ κάνουμε τίποτα;

— Καὶ βέβαια, εἶλα ἔχουν τὰ ἐριά τους, ψιθύρισε ὁ ντὲ Κρυλώφ, στεναχωρημένος. Κ' ἡ ἐξουσία ἀκόμα εἶναι ὑποταγμένη σὲ κανόνες. Θάφτανε λόγου χάρη νάχουμε τὴν ἀπόδειξη μιᾶς ἀληθινῆς κατάχρησης στὴν ἐξουσία... Μὰ καὶ σαυτὴ τὴν περίπτωση... ὁ Στουφ θὰ περνοῦσε τὸ πολὺ μὲ κάμποσες μέρες περιορισμὸ, κι' αὐτὸ, μὲ τὸ κρασί καὶ μὲ τὰ χαρτιά περνάει ὁμορφα. Ἐνῶ ἀργὰ ἢ γρήγορα, ὁ κ. Γκάτσκη...

Μὲ τὸ σῶμα γερμένο μπρὸς καὶ τὴ μορφή λαμπερὴ ὁ θεῖος ἀκούγε μὲ περιέργεια.

— Ὁ κ. Γκάτσκη, συνέχισε θριαμβευτικὰ, θάκανε γνωριμία μὲ τὸ στρατοδικεῖο.

— Δὲ θάφτανε ἴσως ὡς ἐκεῖ, πήγε νὰ πεῖ ὁ ντὲ Κρυλώφ, μὰ βλέποντας τὸ Βάτλερ ποῦ ἀπὸ τὴν ἱστορία τοῦ βουλοκεριαῦ δὲν ἔπαψε νὰ περπατᾷ πάνω κάτω, νὰ σταματᾷ ἀπότομα, δὲ μίλησε.

— Τὸ στρατοδικεῖο! Νὰ λοιπὸν ὀλη σὰς ἡ σοφία,

εἶπε ὁ Βάτλερ ποῦ ἀφρίζε. Κι ὁ λοχαγὸς ὅποτε τοῦ δίνει' εὐκαιρία νὰ μᾶς φοβερῶσει μαῦτὸ εἶναι ὀλος χαρά. Συλλογιστήκατε ποτὲ — κ' ἔστρεφε πρὸς τὸ Ντόρντορφ — τί σημαίνει ἡ λέξη στρατοδικεῖο; Μέσα σαυτὴ τὴ λέξη καὶ μόνο δὲ βλέπετε τὸ τέρας ἐκεῖνο, ποῦ τόνομάζετε «ἡ με γάλη ἔποχη» νὰ σὰς σαρκάζει; Ἡ μήπως δὲν εἶναι τερατώδικο νὰ δικάζετε, νὰ φυλακίζετε, νὰ τουφεκίζετε τοὺς ἀνθρώπους, γιατί δὲν ἔχουν κάποιες ὀρισμένες ἀθλιες ἀρετές; Ἄς βλέπαμε τί θάκανε ὁ κ. λοχαγὸς ἢ ὁ κ. ἀνθυπασπιστῆς, ἂν σὲ καιρὸ εἰρήνης ἕνα δικαστήριο ἀπαιτοῦσε ἀπ' ὀλους τοὺς ἀνθρώπους τὰ ἴδια διανοητικὰ προσόντα, κι ἄρχιζε νὰ τουφεκίζει κείνους, ποῦ δὲν μπορούσανε νὰ μάθουν τὸ διαφορικὸ λογισμό. Γιατί λοιπὸν θάπρεπε ὀλοι οἱ στρατιῶτες νάχουν μιὰ ἀρετὴ, καὶ σέρνονται οἱ ἀνθρώποι στὸ στρατοδικεῖο, ἂν δὲν εἶναι καλοὶ ξιφομάχοι; Εἶναι πὸ ἀνόητο πράμα ἀπ' αὐτὸ, ποῦ θέλουν μερικοὶ, δηλαδὴ νὰ δώσουνε ὀλους τοὺς ἀνθρώπους ἕναν κοινὸ παρανομαστῆ; Μήπως προστάζουνε στὰ βέδια, στὰ πρόβια, στὰ μελλίσια, νὰ βγάλουν νόχια λιονταριοῦ στὸν καιρὸ τοῦ πολέμου καὶ νὰ ριχτοῦνε στὸν ὀχτρὸ σὰν τίγρηδες; Δὲν εἶναι ὀνθρώποι, ποῦ κι αὐτοὶ νάνα, χρήσιμοι, ἀξιοὶ, ἐργατικοὶ, μὰ ποῦ δὲν ἔχουνε οἱ δυστυχισμένοι νόχια; Ὁ Φραϊμπελ λόγου χάρη, ὁ σύντροφός μας, εἶναι βέβαια ἕνας πολὺ καλὸς δάσκαλος ἴσα ἴσα, γιατί εἶναι γλυκὸς κ' ὕπομονετικός. Μήπως μπορεῖ ξαφνικὰ...

— Ἄ! θάτανε πολὺ ὄρατο, φώναξε ὁ θεῖος. Ὁ καθένας θάλεγε πὼς εἶναι ἀνθρώπος τοῦ σπιτιοῦ. Κ' ἔτσι γλήγορα θὰ σωροβολιόμαστε, νικημένοι... ῥημασμένοι...

Ὁ Βάτλερ ξανάγινε ἡσυχος.

(Στᾶλλο φύλλο τελιώνει)

ΗΛ. Φ. ΗΑΙΟΥ

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ

Στὸ Γακουμὴ Δραγάτη.

Ἀνέβηκες τρεμουλιαστὰ στοῦ «Παρνασσοῦ» τὸ βῆμα,
κ' εἶταν ἡ μαύρη σου φωνὴ σὰ νάβγαίνε ἀπὸ μνήμα.
Κ' ἔτσι μασώντας τὰ παλιά, — πνευματικὸς σακάτης —
τῆς γλασσοκαθαρευούσας βγήκες καὶ σὺ... Δραγάτης.

Στὸν Τυμφορηστὸ

Εἶδα «Γόησσες» Ρωσίδες,
εἶδα Ἀθηνῶν τοιαῦτες...
καὶ τὰ χάλια τους λυπήθηκα...
Κλάψ' εες, Τυμφορηστὸ μου, κλάψ' τες!

ΠΙΚΡΑΓΚΑΘΗΣ

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΙΔΡΥΘΗΚΕ ΣΤΗ 1903

ΒΓΑΙΝΕΙ ΔΥΟ ΦΟΡΕΣ ΤΟ ΜΗΝΑ

Ίδιοκτήτης, εκδότης και Διευθυντής: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ταχυτικοί συντάχτες: ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ, ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ, Γ. ΦΤΕΡΗΣ, ΚΙΜΩΝ Ι. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ, Α. ΣΤΕΪΝΜΕΤΖ, ΗΛΙΑΣ Φ. ΗΛΙΟΥ

Επιστολές, επιταγές κτλ. παρακαλούμε να διευθύνονται: Δημ. Π. Ταγκόπουλο Poste Restante Έξωτερικού, Αθήνα.

ΣΥΝΤΡΟΜΕΣ:

Για την Ελλάδα	}	δρ. 30	τό χρόνο.
		• 15	τό εξάμηνο
		• 8	τό τρίμηνο.
Για την Αγγλία & Αίγυπτο	}	£ 1	τό χρόνο
		£ 0,10	τό εξάμηνο
Για την Αμερική	}	\$ 5	τό χρόνο
		\$ 3	τό εξάμηνο

και για τα άλλα μέρη 40 φρ. τή χρονιά.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

ΤΗ συνέχεια του Φράγκ, τό Γ' μέρος, τήν κρίσαμε για τό ερχόμενο φύλλο. Θάν τή δώσουμε μαζί με τήν αρχή τής μελέτης του Ζαν Ζωρές για τόν Τολστόη. Οι «Pages Choiesies» του Ζωρές, πού βγήκανε τώρα, έισι σάν πνευματικό μνημόσυνό του, σέ τόμο μεγάλο στό Παρισι, έχουνε μέσα διαλεχτά κομμάτια, πού θά τροποδοτήσουν αρκετές σελίδες του «Νουμά». Ο Γάλλος άνθρωπιστής, πού έπεσε θύμα του Γαλλικού σωδισμού — πρώτο εξιλαστήριο θύμα του μεγάλου Ευρωπαϊκού πολέμου — στή μελέτη του για τόν Τολστόη, πού πρωτοακούστηκε ως διάλεξη στήν Τουλούζη, λίγους μήνες μετά τό θάνατο του Ρώσου φιλοσόφου, μᾶς αποκαλύπτει τήν τελευταία φάση τής ψυχουσύνθεσής του, διαν τζιποφάσισε, και πώς τάποφάσισε, να ζήσει εφαρμόζοντας στή ζωή του τόν τρόπο τής ζωής, πού δίδασκε με τά βιβλία του.

* *

ΑΠΟ σήμερα στό έπιτελείο τής ταχυτικής σύνταξης του «Νουμά» μπαίνει ένας άκόμα και-

νούριος, ό κ. Έλλιας Φ. Έλλιού. Τή θέση δέν του τή δώσαμε έμεις τήν πήρε δικαιοματικά μοναχός του με τή μόρφωσή του, με τήν άφοσίωσή του στόν άγώνα, με τά τίσα ήθικά και πνευματικά του χαρίσματα. Μπαίνει πλάι στους βετεράνους του «Νουμά», γιατί ήρθε, όπως ήρθανε κι αυτοί, ό Γκόλφης, ό Παρορίτης, ό Καρθαίος, ό Στάϊνμετζ κ' οι άλλοι, οι διαλεχτοί, γεμάτος πίστη, αγάπη, άφοσίωση. Είναι ό συντάχτης τής «Ξένης Φιλολογίας», τώρα στό τελευταία φύλλα, είναι ό μεταφραστής του Latzko, είναι ό ποιητής τής σημερινής «Μπαλλάντας», είναι ό νέος (μόλις είναι δεκαενιά χρονών, ό Βενιαμίν τής συντροφιᾶς μας), πού ένικωσε, όχι από κούφιο νεανικό ένθουσιασμό, μά από μελέτη και από σκέψη ώριμου άντρα, πώς ό «Νοι μᾶς» είναι ά γ ώ ν α ς και όχι έμπορική επιχείρηση, και στόν άγώνα αυτόνε άφοσιώθηκε όλόψυχα. Άνοιγοντας διάπλατα σήμερα τις στήλες του «Νουμά» να μπουνε τά Νιάτα, έχουμε πεποίθηση, πώς δε δημιουργούμε καινούργιο ραβδί για τή ράχη μας, (έχουμε και τόσες και τόσες φορές!), μά πώς πλέρνουμε στή στενή συντροφιά μας ένα νέο πού θα μᾶς κάνει μιá μέρα να περηφανευόμαστε, γιατί του άνοιξαμε τό δρόμο να τραβήξει μπροστά.

* *

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ θέατρο. Του εύχόμαστε με όλη τή ψυχή μας προκοπή. Ένα θέατρο, πού να μην είναι επιχείρηση, κ' έτσι να μην έχει έξοδα βρια, πού να ταναγκάζουνε, για να σκεπάσει τά έξοδά του, ν' άνεβάζει έργα πού να γαργαλίζουν μοναχά τή σάρκα και ν' άφίνουν τήν ψυχή ασυγκίνητη. Ένα τέτιο θέατρο τόνειροπόλησε ό Χρησ ομάνος, μά τό κράτησε λίγον καιρό. Τόνειροπόλησε κι ό Θεοδωρίδης, σά συνεχιστής του Χρηστομάνου, μά δέν τά κατάφερε κι αυτός νάν τό κρατήσει στήν περιωπή πού λαχταρούσε. Τά υπέρογκα έξοδα τόν παρασύρανε σά δρολάπι άγριο κι αυτόνε. Οι σημερινοί νέοι, πού ιδρύσανε τό «Φιλολογικό Θέατρο», θά είναι τυχερώτεροι; Τό εύχόμαστε άφού ή έπιτυχία τους θά φέρει και τήν άνοιξη τής γνήσιας θεατρικής τέχνης στή χώρα μας.

ΑΥΓ. ΣΤΡΙΝΤΜΠΕΡΓ

Ο ΠΡΟΣΤΑΤΗΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Ο Έκδ Οίκος Έλευθερουδάκη έβγαλε ένα βιβλίο που πρέπει νάν το διαβάσουν οι παντρεμένοι, κι άκόμα κι όλοι οι άνύπαντροι. Οι παντρεμένοι, για παρηγορία — κι οι άνύπαντροι, για όδηγό και προφύλαξη. Τό βιβλίο αυτό είναι ό «Γάμος» του Στρίντμπεργ, μια σειρά από δώδεκα τραγικές ιστορίες, που θέμα τους είναι ό γάμος. Μπροστά μπροστά στο βιβλίο είναι μια βαθυστόχαστη μελέτη του Κνούτ Χάμσον για τό Στρίντμπεργ, και μπροστά από τις δώδεκα ιστορίες, είναι ό πρόλογος του Στρίντμπεργ για τό γυναικειό ζήτημα και ειδικότερα για τό ζήτημα του άστυκού γάμου. Είναι άδύνατο ένας παντρεμένος είτε Ρωμιάς, είτε Σουηδός, νά μή βρει τήν *ιστορία του* μέσα σέ μια άπ' αυτές τις «δώδεκα ιστορίες άντρογύνων» κι άνακουφίζεται όπωσδήποτε, όσο δυστυχισμένος κι άν είναι, με τή σκέψη πώς αυτά, ίδια κι άπαράλλαχτα, συμβαίνουν... και στη Σουηδία! Για τό βιβλίο αυτό άξίζει νά γραφτούνε σελίδες όλάκερες μά πιά πολύ του άξίζει νά διαβαστεί όλάκερο μά και δυό φορές. Περιττό νά ποθμε πώς τή μετάφραση τήν έκαμε από Σουηδικό πρωτότυπο ό Χρυσόφης, αυτός που συστηματικά εργάζεται νά μάς γνωρίσει τή Σκαντιναβική λογοτεχνία με τά πιά διαλεχτά της έργα. Ο Προστάτης τής οικογενείας είναι από τις χαρακτηριστικότερες σελίδες του βιβλίου.

Ξυπνάει τό πρωτό ύστερα από άσκημα όνειρα για διαμαρτυρημένα συναλλάγματα και χειρόγραφα που δέν τάστειλεν άκόμα. Είναι ιδρωμένα τά μαλλιά του από τήν άγωνία και τ' ά μάγουλα του τρέμουν, όταν πιάνει νά ντυθί. Άκούει όμως τά παιδιά που άρχίζουν νά καλαιδούνε στο δίπλανό δωμάτιο και βουτάει τό άναμένο του κεφάλι στο κρύο νερό, πίνει τόν κάφέ του, που τόν ψήνει μόνος του, για νά μήν άναγκασθί νά σηκώση τήν καημένη τή νταντά τών παιδιών τόσο νωρίς, από τās έπτάμιση! Ύστερα τακτοποιεί τό κρεβάτι του, βουρτσίζει τά ρούχα του και κάθεται νά γράψη.

Ο πυρετός έρχεται, ό πυρετός που θα κάνη τή φαντασία του νά γεννήση παλάτια που δέν τά είδε ποτέ του, τοπειά που δέν ύπήρξαν ποτέ κι άνθρώπους που δέν είναι γραμμένοι στον όδηγό τής πόλεως. Βρίσκεται, όπως είναι καθισμένος στο γραφείο, σέ θανάσιμη άγωνία.

Οι σκέψεις πρέπει νά είναι καθαρές, τά λόγια ξεδιαλεγμένα και παραστατικά, τό ύφος εύχάριστο κι έλκυστικό, ή δρασις πρέπει νά τρέχει άνεμπόδιση τό ενδιαφέρον νά μή χαλαρώνεται. Οι εικόνες νά είναι χτυπητές, ό διάλογος σάν άστραπέ. Και νά στραβώνουν και τά μούτρα τους τά αυτόματα έκείνα που λέγονται *κοιτόν*, που αυτός θ' άνυψώση τις διάνοιες

των, οι κριτικοί με τά ματογυάλια του φθόνου, που πρέπει νά τους δαμάση, του έκδότη τό κατσουφιασμένο πρόσωπο, που πρέπει νά τό κάνη νά ξαστερώση. Βλέπει ίσως τους κριτάς νά κάθωνται γύρω στο μαύρο τραπέζι με τήν Βίβλον άπάνω, άκούει νά μισοανόγουν άνάλαφρα οι πόρτες τής φυλακής όκου οι έλευθερόφρονες θά πληρώσουν τό έγκλημα, που έκιμαν με τό νά σκεφθούν σκέψεις για τους τεμπέληδες, άκούει τά σιγανά βήματα του διευθυντή του ξενοδοχείου, γιατί αυτός έρχεται με τό λογικισμο. Και μέσα σ' όλα αυτά ό πυρετός προχωρεί κι' ή πένα τρέχει, τρέχει, έμπρός, χωρίς νά κοινοστέκεται ούτε δευτερόλεπτο με τή θέα του έκδότου ή τών κριτών, κι άφίνει κόκκινα σημάδια πίσω της, σάν από πηγμένο αίμα, που άργότερα μαυρίζουν.

Όταν ύστερ' από δυό άρες σηκώνεται, έχει τόση δύναμη, ώστε κατορθώνει νά φθάση ως τό κρεβάτι του και νά σωριαστή. Και μένει εκεί ξαπλωμένος σά νά τόν έστραγγάλισεν έντελώς ό θάνατος. Δέν είναι άνιπαυτικός ύπνος αυτός ούτε λήθαργος είναι μά μακρά λιποθυμία, αλλά άσυνείδητη, που τήν άκολουθεί ό τρόμος μήπως αισθανθί τις δυνάμεις του νά τόν εγκαταλείπουν, τά νεύρα χαλαρωμένα, τό μυαλό άδειο.

Χτυπάει τό κουδοϋνι του ξενοδοχείου. Ο γραμματοκομιστής ηρθε τό ταχυδρομείο.

Ξαφνιάζεται και παραπιτώντας βγαίνει έξω του δίνει ένα ταχυδρομικό δέμα είναι διορθώσεις που πρέπει νά τις κάνη άμέσως. Ένα βιβλίο από ένα νεαρόν συγγραφέα που τόν παρακαλεί νά του γράψη δυό λόγια, ένα φύλλο έφημερίδας με πολεμική που πρέπει ν' άπαντήση, ένα γράμμα με μια παράκληση νά στείλη κάτι σ' ένα ήμερολόγιο, κι' ένα ύπενθυμιστικό γράμμα από τόν έκδότη. Όλα αυτά πρέπει νά τά ξεμπερδέψη ένας έντελώς ξενιτλημένος άνθρωπος. Η νταντά σηκώθηκε τώρα, έντυσε τά παιδιά, ήπιε καφέ με ψωμάκια με μέλι, που τό ξενοδοχείο τής τά έσερβίρησε έτοιμα. Κι' ύστερα βγαίνει και περιπατο έξω στην πρασινάδα.

Στή μία χτυπάει τό κουδοϋνι για τό πρόγευμα. Όλοι οι πελάτες του ξενοδοχείου μαζέβονται γύρω στο τραπέζι, όπου αυτός κάθεται μόνος του.

— Η κυρία που είναι; ρωτοϋν κι' άπό τά δεξιά κι άπό τ' άριστερά.

— Δέν ξέρω, άπαντά.

— Τι κτήνος! μουρμουρίζουν οι κυρίες, που ύτι είχαν κάνει τήν πρωϊνή τους τουαλέττα.

Φτάνει και ή κυρία. Τό σερβίρισμα διακόπτεται για τό χατήρι της κι οι πεινασμένοι που ηρθαν στην ώρα τους, αναγκάζονται νά περιμένουν πολύ για τό δεύτερο πιάτο.

Οι κυρίες ρωτοϋν τώρα πώς είναι ή κυρία, άν έκοιμήθηκε καλά, κι άν είναι καλά τά νεύρα της. Καμιά όμως δέν ρωτάει πώς είναι ό άντρας γιατί φαίνεται πώς τό ξέρουν εκ τών προτέρων.

— Σωστό πτώμα ! λέει μιὰ κυρία.

Και είναι πραγματικῶς.

— Είναι ὀρισμένος ἐκδοτός . . . λέει μιὰ ἄλλη κυρία.

Και ὅμως δὲν είναι.

Δὲ μιλεῖ στοῦ τραπέζι, γιατί δὲν ἔχει τίποτε νὰ εἰπῇ σ' αὐτὲς τίς κυρίες. Μὰ ἡ κυρία του μιλεῖ και γιὰ τοὺς δυό.

Και καταπίνει τὸ φαί του ἐνῶ τ' αὐτιά του ἀπολαμβάνουν ἐπαίνους γιὰ κάθε ἀτιμία και βρисиὲς γιὰ κάθε καλό.

Ὅταν ἐσικῶθησαν ἀπ' τὸ τραπέζι παρακαλεῖ τὴ γυναίκα του νὰ τῆς μιλήσῃ.

— Ἀγάπη μου, τῆς λέει, θάχεις τὴν καλωσύνη νὰ στείλῃς τὸ πανωφόρι μου μὲ τὴν Λουίζα στοῦ ράφτη. Είναι παντοῦ ξηλωμένο, και δὲν ἔχω καιρὸ νὰ πάω μόνος μου.

Ἡ κυρία δὲν ἀπαντᾷ τίποτε, διὰ τὴν ἀκρίβειαν ἀντι ὅμως νὰ στείλῃ τὴ Λουίζα παίρνει ἡ ἴδια τὸ πανωφόρι στοῦ χέρι της και πηγαίνει στοῦ χωριό, ὅπου είναι ὁ ράφτης.

Στὸν κῆπο, συναντᾷ δυὸ χειραφετημένες κυρίες, τὴν ἐρωτοῦν πού θὰ πάῃ, και αὐτὴ ἀπαντᾷ, ὅσο τὸ δυνατόν ἐντιμότερα, ὅτι θὰ πάῃ στοῦ ράφτη γιὰ δουλειὰ τοῦ ἀντρός της.

— Φαντάσου, καλέ, νὰ τὴν στέλνει στοῦ ράφτη ! Κι αὐτὴ νὰ τὸν ἀφίνει νὰ τὴν μεταχειρίζεται σὰ δοῦλα

— Και τώρα είναι ξαπλωμένος και παίρνει τὸν μεσημεριανό του, ὁ νέος ! Νὰ ἄντρας, μιὰ φορὰ !

Παίρνει πραγματικῶς τὸ μεσημεριανό του γιατί είναι ἀναιμικός. Ἀργότερα θὰ ξανακυτῆσῃ πάλι τὸ κοουδοῦνι τοῦ ταχυδρομείου, στίς τρεῖς και ἔχει νὰ στείλῃ μιὰ ἀπάντησῃ σ' ἕνα γράμμα στοῦ Βερολῖνο γερμανικά, σ' ἕν' ἄλλο στοῦ Παρίσι γαλλικά και σ' ἕνα τρίτο στοῦ Λονδῖνο ἀγγλικά.

Ὅτε ἀπὸ αὐτὰ τὸν ρωτᾷ ἡ κυρία, πού ἐγύρισε ἀπὸ τὸ ράφτη και ἐπρόφτασε νὰ πῇ και ἕνα κονιάκ, ἀν θέλει νὰ κἀνῃ ἕνα γῦρο μὲ τὰ παιδιὰ. Είναι ὅμως ὑποχρεωμένος νὰ γράψῃ γράμματα.

Ὅταν ἐτελείωσε τὴν ἀλληλογραφίαν, σηκώνεται νὰ περπατήσῃ λιγάκι πρὶν ἀπὸ τὸ γεῦμα. Ἦθελε νὰ ἔχῃ κάποιον μαζί του γιὰ νὰ κουβεντιάσῃ λιγάκι. Ἀλλὰ εἶναι μονάχος. Κατεβαίνει κάτω στὰ παιδιὰ.

Ἡ χονδρὴ ὑψηλότερη κάθεται σ' ἕνα πάγκο τοῦ κῆπου και διαβάζει τίς «ἀληθινὲς γυναῖκες», πού τίς πήρε ἀπὸ τὴν κυρία, τὰ παιδιὰ στενοχωροῦνται και θέλουν νὰ πᾶνε ἄλλοι, θέλουν νὰ κινήθουν.

— Γιατί Λουίζα δὲν πᾶς λιγάκι περίπατο μὲ τὰ παιδιὰ, ρωτᾷ ὁ κύριος.

— Ἡ κυρία εἶπε πῶς κάνει πολὺ ζέστη.

Ἡ κυρία εἶπε !

Παίρνει μαζί του τὰ παιδιὰ και τραβάει πρὸς τὸ δημόσιο δρόμο, μὰ βλέπει, ὅτι είναι ἀπλυτα και τὰ παπούτσια τοῦς χαλασμένα.

— Γιατί βγαίνουν τὰ παιδιὰ μὲ λυωμένα παπούτσια ;— ρωτᾷ τὴ Λουίζα.

— Ἡ κυρία εἶπε . . .

— Ἡ κυρία εἶπε !

Βγαίνει ἔξω μονάχος.

Χτύπησε γιὰ τὸ γεῦμα κι ἡ ὥρα είναι ἐπτὰ. Τὰ μικρὰ δὲν γύρισαν ἀκόμα. Εἶχαν σερβίρει τὰ δυὸ πρώτα πιάτα στὰν ἐφάνηκαν. Μπαίνουν μὲ φωνές, μὲ γέλοια, κατακόκκινα.

Ἡ κυρία και ἡ φιλενάδα της είναι ἐξαιρετικῶς εὐδιάθετες και μυρίζουν κονιάκ.

— Πῶς πέρασες, γεροντάκο μου ; λέει ἡ κυρία στὸν ἄντρα της,

— Πῆγα περίπατο μὲ τὰ παιδιὰ, ἀπαντᾷ αὐτός.

— Μὰ ἔν ἦταν ἐδῶ ἡ Λουίζα ;

— Ναί, ἀλλὰ δὲν ἔχε καιρὸ.

— Δὲ βρίσκω δὲ νὰ εἶναι και μεγάλος κόπος νὰ φροντίζῃ λιγάκι και ὁ ἄντρας γιὰ τὰ παιδιὰ του λέει ἡ φίλη.

— Κι ἐγὼ δὲν τὸ βρίσκω, ἀπαντᾷ ὁ ἄντρας. Και γι' αὐτὸ τῆς ἔδωκα κ' ἕνα λουσίμο τῆς Λουίζας πού τ' ἄφηκε νὰ βγοῦν λερωμένα και κουρελιασμένα.

— Πάντα θάχουμε γρίνιες ἕμα γυρίζουμε σπιτί, λέει ἡ κυρία. Εὐχαρίστησῃ καμμιὰ παρὰ ὄλο ἐξευτελισμούς. Κι ἕνα κακοστιμμένο δάκρυ προσπαθεῖ νὰ βγῇ ἀπὸ τὸ κατακόκκινο μάτι.

Ἡ φίλη και ὄλες οἱ ἄλλες κυρίες ρίχνουν ἀγοριμένες ματιὰς στὸν ἄντρα.

Ἐτοιμάζουν ἐπιθεσῃ κι ἡ φίλη ἀκονίζει τὴ γλώσσα της.

— Ἐχετε διαβάσει κυρίες μου τὴν πραγματείαν τοῦ Λουθήρου γιὰ τὰ δικαιώματα τῶν παντρεμένων γυναικῶν ;

— Τί δικαιώματα, ἐρωτᾷ ἡ σύζυγος.

— Νὰ παίρουν ἄλλον ἄντρα, ἀν ὁ δικός τους δὲν τοὺς κάνει.

Διακοπῇ.

— Ἐπικίνδυνη διδαχὴ γιὰ τίς κυρίες, λέει ὁ σύζυγος. Γιατί σ' αὐτὸ ἀκολουθεῖ και τοῦ ἀνδρός τὸ δικαίωμα νὰ παίρνει ἄλλη γυναίκα, ἀν ἡ δική του δὲν τοῦ κάνει, και ἡ περιπτωσις αὐτὴ είναι πολὺ πιὸ συνηθισμένη.

— Αὐτὸ δὲν τὸ ἐννοῶ, λέγει ἡ κυρία.

— Δὲν είναι ἀνάγκη νὰ εἶναι λάθος οὔτε τοῦ Λουθήρου, οὔτε δικό μου, ἀπαντᾷ ὁ ἄντρας. Ἀκριβῶς, ὅπως δὲν είναι λάθος τοῦ ἀνδρός, ἀν δὲν κάνει γιὰ τὴ γυναίκα του. Μπορεῖ ἄλλως τε νὰ κάνει πολὺ καλὰ γιὰ μιὰ ἄλλη, θαυμάσια μάλιστα.

Μὲ νεκρικὴ σιωπῃ σηκώνεται ἀπὸ τὸ τραπέζι.

Ὁ ἄντρας ἀνεβαίνει στοῦ δωμάτιό του, ἡ κυρία και ἡ φίλη της κάθονται στοῦ περίπτερο.

— Τί κτηνωδία λέει ἡ φίλη της. Και σύ, μιὰ γυναίκα μὲ τόσο λεπτὰ αἰσθητήματα και τόσο ἐξυπηνη, νὰ θέλεις νὰ εἶσαι δοῦλα αὐτοῦ τοῦ πρόστυχου ἐγωιστῆ.

— Ποτέ δὲ μὴ ἐκατάλαβε, ἀναστενάζει ἡ κυρία.

Ἡ αὐτοευχαρίστησις, ἐπειδὴ τῆς ἔδωκε ἀφορμὴν νὰ εἰπῇ αὐτὰ τὰ ταπεινωτικὰ λόγια εἶναι τόσο μεγάλη, ὥστε δὲν μπορεῖ ν' ἀκούσῃ μέσα της τὴν ἀπάντησιν πού τόσες φορὲς τῆς ἐπανάλαβε ἐκεῖνος : « Ἀγάπη μου, ἔχει τόσο βάθος ἡ σκέψις σου, ὥστε ἐγώ, πού ἔχω τόσο λογικὸ μυαλὸ νὰ μὴ μπορῶ νὰ σὲ καταλάβω ; Δὲν ἐσκέφθηκες ποτέ, ὅτι μπορεῖ νὰ εἶναι ἡ ἐπιπολαϊότης σου, πού σὲ κάνει ἐσένα νὰ μὴ με καταλαβαίνεις ἐμένα ; »

Στὸ δωμάτιο ὅμως κάθεται ἐκεῖνος μονάχος.

Θλιμμένος ! Πονεῖ, σὰ νὰ εἶχε χτυπήσει τὴν ἴδια τὴ μητέρα του. Μὰ ἐκείνη τὸν ἐχτύπησε πρώτη τὸν χτυπάει μπροστὰ σ' ὄλους χρόνια τώρα καὶ ποτέ δὲν τῆς εἶχε ἀπαντήσει παρὰ τώρα.

Αὐτὴ ἡ πρόστυχη, ἡ ἀκαρδη, ἡ κυνικὴ γυναῖκα, πού τὴν εἶχε λατρεύσει, πού θέλησε νὰ τῆς δώσῃ δόλοκληρη τὴν ψυχὴ του, μὲ ὄλες της τίς σκέψεις, ὅλα της τὰ λεπτὰ αἰσθήματα, εἶχε ἀντιληφθεῖ τὴν ὑπεροχὴν του καὶ γι' αὐτὸ τὸν ἔφτυσε κατάμουτρα καὶ τὸν ἐταπείνωσε καὶ τὸν ἐκύλισε στὴ λάσπη, τὸν τραβοῦσε ἀπὸ τὰ μαλλιά καὶ τὸν ἔβριζε. Ἦταν λοιπὸν τόσο ἐγκληματίας, ἐπειδὴ γιὰ μιὰ καὶ μόνη φορὰ, τῆς ἀνταπέδωκε τὸ χτύπημα, ὅταν μπροστὰ σ' ὄλο τὸν κόσμον τὸν ἐξύβρισε.

Καὶ ὅμως, παρ' ὅλα αὐτὰ τοῦ φαινόταν σὰ νὰ εἶχε κάνει κακούργημα, σὰ νὰ εἶχε δολοφονήσει τὸν καλύτερό του φίλον.

Ἡ ζεστὴ καλοκαιρινὴ βραδιὰ ἄπλωσε τὸ σκοτάδι της καὶ τὸ φεγγάρι ἄρχισε ν' ἀνεβαίνει.

Ἀκούστηκε τραγουδι ἀπ' τὸ σαλόνι. Κατέβηκε κάτω στὸν κῆπον καὶ ἐκάθησε κάτω ἀπὸ μιὰ καρυδιά. Μονάχος ! Καὶ μὲ τίς ἀκκόρδες τοῦ πιάνου χυνόταν τὸ τραγουδι μαζύ.

Συχνὰ ὅταν τῆς νύχτας ὁ πέπλος
σκεπάζει τὸ θόρυβον τῆς γῆς
καὶ τὸ στεναγμὸ τῶν κυμάτων
γέροντα μέσα στὴν ἀγκαλιὰ του.
κι' ἀπ' τὸν ἀστροσπαρμένον οὐρανὸν
τὸ σιωπηλὸ φεγγάρι κοιτάζει τὴν εὐτυχία μας.
Τώρα ἐδῶ στὴν ἡσυχία κλαίω
τῆς νοσταλγίας τὰ πικρὰ δάκρυα
γιατὶ δὲν ξαναγυρίζουν πιά
τ' ἀγαπημένα μάγια τῆς ἀνοιξέως τοῦ ἔρωτος...

Ἐπροχώρησε στὸ δίκδρομον τοῦ κήπου κι' ἐκοίταξε μέσα ἀπὸ τὸ παράθυρον. Ἦταν ἐκεῖ καθισμένη, τὸ ποιημὰ του, πού τὸ εἶχε κάνει γιὰ τὸν ἑαυτὸ του. Κι' ἐτραγουδοῦσε μὲ δάκρυα στὴ φωνὴ τῆς. Οἱ κυρίες ἐπάνω στοὺς καναπέδες ἐκοίταζαν ἢ μιὰ τὴν ἄλλη, μὲ ματιὰς πού εἶχαν κάποια ἰδιαίτερη σημασία.

Πίσω ὅμως ἀπὸ τίς βαγίεσ, σ' ἕνα πάγκον τοῦ κήπου, σιγομίθουσαν δυὸ κύριοι κι' ἐκάπνιζαν τὰ τσιγάρα τους. Ἐβαλε τὸ αὐτί του, κι' ἀκουσε :

— Εἶναι τὸ κονιάκ.

— Πραγματικῶς, τὸ τραβάει γιὰ καλά.

— Κι' αὐτὲς τὸ ρίχνουν στὸν ἄντρα.

— Εἶναι κακοήθεια. Εἶχε κίβλας ἀρχίσει νὰ πίνει ἀπὸ τὸ ἀτελιὲ τοῦ Γιούλιαν. Τὸ ξέρεις ὅτι αὐτὴ ἤθελε νὰ γίνῃ ζωγράφος, ἀλλὰ δὲν τὰ κατάφερε. Κι' ὅταν τὴν ἀπέρριψαν ἀπὸ τὸ Σολόν, ἔπεσε ἀπάνω σ' αὐτὸν τὸν φουκαρᾶ κι' ἐσκέπασε τίς μπομπές της μὲ τὸ γάμο.

— Ναί, τὸ ἔχω ἀκούσει. Καὶ τὸν ἐβασάνιζε ὡσπὺν κατάντησε σωστὴ οἰκία Ἄρχισε μὲ τὸ νοικοκυριό, καὶ μολονότι εἶχαν δυὸ ὑπηρέτριες στὸ Παρίσι, ἔλεγε πῶς ἦταν δοῦλα του. Ἄν καὶ αὐτὴ μοναχὴ τῆς ἔκανε ὅτι ἤθελε στὸ σπίτι, ἐφώναζε πῶς εἶναι σκλάβου του. Δὲ ἔδινε πεντάρια γιὰ τὸ σπίτι της, πού τὸ κατάκλεβαν οἱ ὑπηρέτριες κι' αὐτὸς εἶδε ἔξαφνα νὰ ἔρχεται ἡ καταστροφὴ χωρὶς νὰ ἔχη ἀνακατευθεῖ σὲ τίποτε. Κι' ὅταν ἐπρότεινε καὶ τίποτε γιὰ νὰ σωθοῦν, ἐκείνη εἶχε πάντα ἀντιρρήσεις. Ἐλεγε ἐκεῖνος μαῦρο ἐκείνη ἤθελε ἀσπρο. Ἔτσι τοῦ ἐνέκρωσε ὅλη τὴ θέληση του καὶ τοῦ κατὰστρεψε καὶ τὴν εὐφυΐα του. Κατόπιν ἐπῆγαν σὲ πανσιόν, γιὰ νὰ τὴν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴ φροντίδα τοῦ σπιτιοῦ κι' ἔτσι νὰ μπορέσῃ ν' ἀφιερωθῇ στὴν τέχνη της. Τώρα δὲ πού δὲν ἔχει οὔτε μαγεῖρεμα οὔτε ἄλλες φροντίδες, οὔτε ἀγγίζει ποτέ της τὸ πινέλλο, παρὰ γλεντάει μὲ τὴ φιλενάδα Ἡθέλῃσε μάλιστα κι' αὐτὸν ἀκόμα νὰ τὸν βγάλῃ ἀπὸ τὴ δουλειὰ του καὶ νὰ τὸν ταπεινώσῃ ἀκόμα περισσότερο, βάζοντας τὸν νὰ πίνει κι' αὐτὸς, μὰ δὲν τὰ κατάφερε καὶ γι' αὐτὸ τὸν μισεῖ, ἀκόμα καὶ ὡς ἠθικῶς ἀνώτερον, ὅπως καὶ πράγματι εἶναι.

— Ναί, μὰ κι' αὐτὸς εἶναι ζῶο, δὲν εἶναι ἄντρας αὐτὸς, ἀπῆντησε ὁ ἄλλος.

— Βέβαια, ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀπόψεως, ἀλλὰ τέτοιον εἴμαστε ὅλοι, δυστυχῶς—ἀπὸ αὐτῆς τῆς ἀπόψεως. Τὴν ἀγαπάει ἀκόμα, ὕστερα ἀπὸ δώδεκα ὀλόκληρα χρόνια· τὸ χειρότερον ὅμως εἶναι, ὅτι αὐτὸς, πού πρῶτα ἦταν τόσο δυνατός, ὥστε τὰ λόγια του τὰ φοβόντουσαν καὶ στὴ βουλή καὶ στὶς ἐφημερίδες, τώρα ἀρχίζει νὰ πέφτει. Ἐμίλησα μαζύ του σήμερα, πρὶν ἀπ' τὸ μεσημέρι, καὶ ἡ ἀρρώστεια εἶναι τὸ λιγώτερον πού ἔχει.

— Πράγματι, λένε, ὅτι ἡ γυναῖκα του ἤθελε νὰ τὸν στελεῖ στὸ φρενοκομεῖο, καὶ ὅτι ἡ φιλενάδα της τὴ βοηθᾷ στὶς προσπάθειες της.

— Ἄς τὸ διάλοιο ! Κι' αὐτὸς κάθεται κλι σκλαβώνεται γι' αὐτὴν γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ γλεντοκοπάει.

— Ξέρεις λοιπὸν γιὰ τὸν περιφρονεῖ περισσότερο. Γιατὶ δὲν τὴν ὑποστηρίξει ὡς καλλιτέχνητα, ὅπως αὐτὴ ἤθελε.— Ἐνας ἄντρας πού δὲ μπορεῖ νὰ υποστηρίξει τὴ γυναῖκα του, ce n' est pas grand chose ἔλεγε σήμερα στὸ τραπέζι. Κι' ἔχω σοβαροῦς λόγους νὰ πιστέβω, ὅτι ἐλογάριαζεν, ὅτι αὐτὸς μὲ τὰ ἄρθρα του στὶς ἐφημερίδες θὰ τὴ λανσάρει ὡς ζωγράφου. Δυστυχῶς τὰ πολιτικὰ του φρονήματα τοῦ ἀπαγό-

ρευσαν να έχει δοσοληψίες με τις εφημερίδες, που δίνουν τον τόνο σ' αυτά τα ζητήματα και απέφυγε και τον καλλιτεχνικό κόσμο, ως ξένον έντελως προς τις αρχές του.

— "Ήθελε λοιπόν να τον μεταχειρισθῆ, κι όταν δὲν ἐστάθη ἄξιος τὸν κατάργησε. Ἐν τούτοις χρησιμέβει ἀκόμη ὡς προστάτης οἰκογενείας.

Τώρα ἐδῶ στὴν ἡσυχία κλαίω
τῆς νοσταλγίας τὰ πικρὰ δάκρυα . . .

Ἄκουγόταν μέσ' ἀπὸ τὸ σαλόνι.

— Μπράφφ, ἀκούστηκε ἓνας ξερός κρότος πίσω ἀπὸ τὴν καρδιά. Σὰ νάσαζαν μερικά κλαδάκια και σὰ σούριμο στὴν ἄμμο.

Οἱ κύριοι πετάχτηκαν ἐπάνω.

Ἐνα κολοντυμένο πτώμα ἦταν ξαπλωμένο στὸν ἀμμοστρωμένο δρόμο, μετὸ κεφάλι κοντὰ στὸ πόδι τῆς καρτέλας.

Τὸ τραγοῦδι σιαμάτησε, κι οἱ κυρίες ἔτρεξαν ἔξω.

Ἡ φίλη ἀδειασε ὄλο τὸ μπουκαλάκι τῆς μετὴν κολώνια ἐπάνω στὸν πεθαμένο.

— Φοῦχι, ἓνα πτώμα, εἶπε, κι ἐγύρισε τὴ ράχη τῆς, ὅταν εἶδε ὅτι δὲν ἦταν λιγοθυμιά.

Ὁ πιὸ ἡλικιωμένος ἀπ' τοὺς κυρίους, πού εἶχε σκύψει κι ἀκροαζόταν τὸ νεκρὸ, ἐσήκωσε τὸ κεφάλι

του καὶ εἶπε :

— Γυναίκες, σωπάστε !

— Τί κτηνωδία, εἶπε ἡ φίλη.

Ἡ σύζυγος ἐλιγοθύμησε μέσα στὴν ἀγκαλιὰ τῆς φίλης καὶ ἐδέχθηκε τὶς τρυφερὰς φροντίδες τῶν κυριῶν.

— Πηγαίνετε γιὰ τὸ γιατρό, ἐφώνησε ὁ πιὸ ἡλικιωμένος κύριος, τρέξτε !

Καμιὰ δὲν ἐκουνήθηκε, παρὰ ὅλες εἶχαν μαζευτεῖ γύρω στὴν ξελιγοθυμισμένη γυναίκα του.

— Γιὰ φαντάσου νὰ βάλῃ τώρα τὴ γυναίκα του σὲ τέτοιο πένθος ! Τί ἄντρας, τί ἄντρας, οὐρλιαξεν ἡ φίλη.

— Καμιὰ δὲ συλλογίζεται αὐτὸν πού πεθαίνει παρὰ ὅλες τὴ λιγοθυμισμένη. Ρίχτε τῆς μέσα τῆς ἓνα κονιάκ νὰ συνέλθῃ ἀμέσως !

— ὦ, ὦ, αὐτὸς ὁ καλιάνθρωπος ἦταν ἄξιος τῆς τύχης του ! ἐδήλωσεν ἡ φίλη.

— Πραγματικῶς ἦταν ἄξιος πολὺ καλύτερης τύχης κι ὄχι νὰ πέσῃ ζωντανὸς στὰ χέρια σας. Λίγη ντροπὴ γυναίκες, καὶ λίγο σεβασμὸ στὸν προστάτη τῆς οἰκογενείας !

Σηκώθηκε κι ἄφησε τὸ χέρι τοῦ πεθαμένου.

— Ἐτελείωσε ! εἶπε.

Καὶ εἶχε τελειώσει.

I. E. ΧΡΥΣΑΦΗΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Ὁ κ. Ary Renè d' Yvermont κἀνοντις στὴ Revue Contemporaine τὴν ἀρχὴ τῶν ἀρθρῶν του γιὰ τὴ Νεοελληνικὴ Φιλολογία δίνει πρῶτα πρῶτα μιὰν ἰδέα τῆς δημοτικιστικῆς κίνησης. Τόνιζει τὸ ρόλο ποῦπαιξαν σαυτὴν ὁ Ψυχάρης κι ὁ Πάλλης, κ' ὕστερα μιλάει γιὰ τὸ Νουμᾶ μετὰ τὰκόλουθα κολακευτικὰ λόγια : « . . . Σιγὰ σιγὰ ὁμως μὲ τὴν ἀντίδραση ἡ δημοτικὴ ξαπλώθηκε στὴν Νεοελληνικὴ Φιλολογία, μετὴν ἐπιμονὴ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς γλωσσικῆς ἐνανστάσεως και προπάντων μετὸ περιοδικὸ Νουμᾶς πού τὸ γράφει μιὰ δμάδα διανοουμένων.

Ἄρκει νὰ φυλλομετρήσῃ κανένας τὸ Νουμᾶ γιὰ νὰ δεῖ τί ἀντίση λογοτεχνῶν ἦρθε στὸ φῶς μετὴν ἐπικράτηση τῆς δημοτικῆς. Ἀνάμεσα στοὺς πρῶτους δοκδοὺς τοῦ «Ψυχαρισμοῦ» πρέπει νἀναφέρουμε τὸ μεγαλοφυῆ καὶ λεπτὸ ποιητὴ Κωστὴ Παλαμᾶ, τὸ Χατζόπουλο, τὸν Παρορίτη, τὸ Σκίπη, τὸ Ρῆγα Γκόλφη, δίχως νὰ ξεχάσουμε τὸν κ. Κλεομένη Γσαγκρῆ πού δημοσίεψε τὸ 1918 τὸν «Περίπατο στὴ γλῶσσῃ» καὶ τὸ 1919 «τὸ μυστικὸ περιβόλι τοῦ Ναρκίσσου». Τὸ πρῶτο εἶν' ἓνα βουκαλικὸ πεζογράφο μετὰ φουτουριστικῆς τάσεως

δείχοντας πῶς ὁ συγγραφέας ἔχει τὴν ἐπίδραση τῆς τέχνης πού ἀγαπάει ὁ Μαρινέττι. Στὸ δεύτερο ὁ συγγραφέας φαίνεται νὰ ἐμπνέεται ἀπὸ τὸ «Περιβόλι τοῦ Ἰνφάντη» τοῦ Ἄλμπερ Σαμαίν, πρῶτα πού βέβαια ἔχει κι αὐτὸ τὸ θέλημα του . . . Δὲ θ' ἀποροῦσα πολὺ ἂν τὸν ἔβλεπα νὰ βγάιει τέλος καὶ τὸ ὀριστικὸ ἔργο πού θὰ στεφανώσει τὶς προσπάθειές του καὶ θὰ τοῦ δώσει ὀριστικὰ τὴ θέση πού τοῦ ἀνήκει.

Στὸ φύλλο τοῦ Γεννάρη τοῦ Νουμᾶ βρῖσκω ἓνα θαυμάσιο φιλοσοφικὸ παραμῦθι, ὁ «Ἄθεος» τοῦ Κώστα Μελισσαρόπουλου. Ἄν ὁ τόπος πού ἔχω δὲν εἶτανε στενός, θὰ τὸ μεταφράζα γιὰ τοὺς ἀναγνώστες τῆς «Revue Contemporaine».

Φιλολογικὸ Θέατρο.

Στὶς 28 τοῦ περασμένου μῆνα ἀρχισε τὶς παραστάσεις του στὸ Δημοτικὸ μετὸ δρᾶμα τοῦ Σπύρου Μελά «τὸ ἄσπρο καὶ τὸ μαῦρο.» Μέσα στὸ σωρὸ τῶν Θεάτρων πού ἐκμεταλλεύονται τὰ χυδαῖα γούστα τοῦ κοινοῦ, τὰ νέα στοιχεῖα πού ἀποτελοῦνε τὸ Φιλολογικὸ Θέατρο μπαίνουνε στὴ σκηνὴ μετὸ γενναῖο σκοπὸ νὰ μᾶς δώσουν ἓνα ἀληθινὰ καλλιτεχνικὸ καὶ μορφωτικὸ Θέατρο. Ἡ πρῶτὴ προσπάθεια τῶν φιλότιμων

αὐτῶν νέων ἔδωσε ἱκανοποιητικά ἀποτελέσματα, ἔνα γιατί ἔδειξε πὼς δημιουργήθηκε τὸ κοινὸ πού θὰ ἐνδιαφερετῆ γιὰ ἓνα τέτοιο θέατρο, τὸ κοινὸ ἐκεῖνο πού θερμὰ χερσικρότησε τοὺς ἀξιους ἠθοποιούς, κι ἄλλο γιατί ἔδειξε πὼς αὐτοὶ ἂν καὶ προτόβγαλτοὶ νυόθουν τὴν ἱερὴ φωτιὰ τῆς τέχνης, κ' ἔχουν τοὺς σπέρους τῶν ἀρετῶν πού θὰ τοὺς κάνουν μιὰ μέρα πολὺ καλοὺς τεχνίτες — ἔχ'ουν κ' ἔλλειψες χωρὶς ἀμφιβολία, μὰ ἔλλειψες πού φαίνεται πὼς θὰ διορθωθοῦν, πὼς θὰ φύγουν μὲ τὸν καιρό, καὶ δὲν ἀξίζει νὰ γίεται λόγος γ' αὐτές.

Καὶ δὲν μποροῦμε νὰ μὴ σημειώσουμε καὶ τὴν ἰδιαίτερη ἐπιτυχία πού εἶχανε οἱ πρωταγωνιστές κ. Ἐλάτης καὶ ὀδῶ Ν. Λάσκαρη, καθὼς κι ὁ κ. Νέδας κ' ἡ ὀδῶ Κ. Λάσκαρη στὸ ρόλο τῆς ὑπερέτριας.

Ἡ φιλότιμη προσπάθειά τους ἀξίζει κάθε ἔπαινο καὶ κάθε ἐνθάρρυνση, κ' ἔχουμε τὴν ἐλπίδα πὼς ἡ συνέχεια τοῦ ἔργου τους θὰ εἶναι πῶς ἀξιόλογη ἀκόμα.

Ἡ φιλολογικὴ ὁμιλίᾳ γιὰ τὸ ἔργο τοῦ

Παλαμᾶ.

Τὴν Παρασκευὴ τὸ δειλινὸ (22 τοῦ Ἀπριλί), ἔγινε στὴ σάλα τοῦ «Ἑλληνικοῦ Ὁδείου», ἡ προαγγελμένη ὁμιλία γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Παλαμᾶ. Ὁ ποιητὴς *Ρήγας Γκόλφης*, μπροστὰ σὲ πικνότερο ἀκροατήριον, ἐξήγησε σύντομα τὴ θέση τοῦ Παλαμᾶ στὴ φιλολογία μας. Ἄν θέλουμε, εἶπε, νὰ βάλουμε σταθμοὺς καὶ νὰ ξεχωρίσουμε ἐποχὲς στὴ νεοελληνικὴ ποίηση, σὲ τρία ὀνόματα θὰ σταματήσουμε ἀναγκαστικά. Σολωμός, Βιλαορίτης, Παλαμᾶς. Ὁ Παλαμᾶς ἀντιπροσωπεύει τὴ μεταβατικὴ τούτη ἐποχὴ. Εἶναι παιδί τοῦ 19ου αἰῶνα, καὶ τοῦ συνεχίζει τὴν παράδοση στὸν 20ό. Ἡ τέχνη του εἶναι πολὺπληξ καὶ πολὺψυχη, καὶ δίνει τὴν ἐντύπωση μιᾶς ὀρχήστρας. Κατόπι μίλησε γιὰ τὴ σκοτεινάδα τοῦ ποιητῆ τῆς «Ἀσάλευτης Ζωῆς», λέγοντας πὼς ἡ σκοτεινάδα αὐτὴ δὲν εἶναι ἀσάφεια, μὰ εἶναι χαρακτηριστικὸ στοιχεῖο τοῦ ποιητῆ, πού βαθιὰ αἰσθάνεται καὶ βαθιὰ στοχαζεται. Προχωρώντας χιραχητήρισε τὴν οὐσία τῆς ποίησός του καὶ εἶπε πὼς ὁ Παλαμᾶς πασιφίξει νὰ ἐκφράσῃ ὅ,τι αἰσθάνεται ὁ αἰῶνιος ἄνθρωπος μπροστὰ στὸ πρόβλημα τοῦ ἑαυτοῦ του. Ὁ Παλαμᾶς περπάτησε ὅλους τοὺς δρόμους τῆς ποιητικῆς τέχνης ἀπὸ τὴν πλατιὰ ἐπικὴ στράτα ἴσα μὲ τὸν ἀνθισμένο μικρὸ δρόμο τοῦ εὐωδιασμένου μπαξέ. Παρακάτω μίλησε γιὰ τὴν σύνθεση καὶ τὸ πλάσιμο τοῦ τραγουδιοῦ του. Ἐξήγησε τὴ σπουδαιότητα πού ἔχει ἡ στιχοφυγικὴ καὶ ἡ μετρικὴ, καὶ εἶπε πὼς ὁ Παλαμᾶς ἔχει στίχο πάντα κανονικὸ κι ἀψευγάδιαστο, καὶ ὄχι μόνον δὲν περιφρονεῖ τὰ τεχνικὰ στοιχεῖα, πού εἶναι ἀξέχωριστα, μὰ πρόσφερε καινούρια φτερά στὴ δημιουργία τοῦ στίχου. Ἐδωσε σύντομη ἀνάλυση μερικῶν χαρακτηριστικῶν τραγουδιῶν τοῦ ποιητῆ, καὶ δήλωσε πὼς μιὰ πλατιὰ μελέτη γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Παλαμᾶ, θὰ εἶναι

μαζὶ καὶ μιὰ μέθοδο ποιητικῆς τέχνης καὶ ἰδέας. Τελείωσε, ἀνάμεσα σὲ χειροκροτήματα, μὲ μιὰ λυρική ἀποστροφή γιὰ τὴν πρόοδο τοῦ Λόγου, πού θὰ τηνεφέρει μιὰ μελλούμενη κοινωνικὴ ἀναμόρφωση.

Κατόπι ἡ κ. *Θεώνη Δρακοπούλου* μὲ τὴ διαλεχτὴ τῆς τέχνη, καὶ οἱ μαθήτριες τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὁδείου, ἀπαγγέλλανε διάφορα ποιήματα τοῦ Παλαμᾶ, καὶ τελευταῖο τὸ «Τραγοῦδι τοῦ Τρελλοῦ» ἀπὸ τὴν ἀνέκδοτη συλλογὴ «Βραδινὴ Φωτιὰ», πού μ' αὐτὸ ἡ κ. Δρακοπούλου ἔκαμε τὸ ἀκροατήριον νὰ συγκινηθῆ δυνατά.

Ἐνας καθαρουσάινικος διαγωνισμὸς στὸ Πανεπιστήμιον.

Τὴν περασμένη Κυριακὴ διαβάστηκε στὴ μεγάλη σάλα τοῦ Πανεπιστημίου ἀπὸ τὸν κ. Σκιας ἡ κρίση γιὰ τὸ «Ποιητικὸ Μιστριώτικο διαγώνισμα».

Θλιβερὸ εἶτανε τὸ θέαμα. Καμιά εἰκοσαριά ἀνθρώποι ὄλοι, ὄλοι, στὴν ἀδειανὴ καὶ κρύα σάλα, κι ἀπάνου στὸ βῆμα ὁ διάδοχος τοῦ μακαρίτη Μιστριώτη, νὰ υπερασπίζεται μὲ ὅλα τὰ δυνατὰ του μιὰ χαμένη ὑπόθεση. Ἡ καθαρεῦσα, λέει, πρέπει νὰ ξαναγυρίσῃ στὴν ποίηση Ἀπὸ κάτω ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας Πολυγένης, καὶ ὅλα τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς, πού ἀναθεματίσανε τὴ δημοτικὴ γιὰ ὄργανο τῆς παιδείας, ὁ Μιχαλόπουλος, ὁ Οἰκονόμου, ὁ Ἐξαρχόπουλος γελούσανε τραγικὰ μὲς ἀπὸ τὰ μουστάκια τους. Μὰ ὁ καῦμένος ὁ Σκιας δὲν ἔβλεπε, πὼς ὅ,τι ἔλεγε τακούσανε μονάχα γέροι. Μήτε ἓνας νέος δὲν πῆγε νὰ τὸν ἀκούσῃ, μήτε κανεὶς φοιτητῆς. Τὶς γυναῖκες ἀντιπροσωπεύανε μονάχα οἱ δυὸ θυγατέρες τοῦ Μιστριώτη. Εἶτανε κ' ἓνας βέβηλος ἀκόμα, ὁ συντάχτης τοῦ «Νουμᾶ». Ὅλη τὴν ὥρα, πού διαβαζότανε ἡ κρίση τοῦ Σκιας, (τᾶλλα μέλη τῆς κριτικῆς ἐπιτροπῆς εἶτανε ὁ Βουρέας κι ὁ Κ. Ράδος!) ἔβγαине ἀπ' ὅ,τι ἔλεγε μιὰ μυροδιὰ μούχλας καὶ νεκρίλας, πού ἔκανε ν' ἀνατριχιάζῃ κάθε ζωντανὸς ἄνθρωπος. Στὸ τέλος ἡ ἐπιτροπὴ βράβευσε ἓνα ἔργο ἐπικολυρικὸ τοῦ κ. Μέκιου μ' ἐπιγραφὴ «Ἐρως καὶ Ἀφροδίτη», θέμα πολὺ καινούριον καὶ πρωτότυπον, κ' ἐπαίνεσε τὸν κ. Μοσχόπουλον δημοσιογράφον στὸ Βουκουρέστι, τὸν κ. Ἀποστολίδην δάσκαλον στὴ Φιλιππούπολη, καὶ τὸν αἰώνιον Τιμολέοντα Ἀμπελά, πού βραβεύεται σ' ὅλους τοὺς διαγωνισμοὺς ἀδιάκοπα. Τὸ πρᾶμα πέρασε μυστικὸ, γιατί κ' οἱ φημερίδες ἀκόμα ντρέπονται νὰ γράφουν γιὰ καθαρουσάινικη ποίηση. Καιρὸς εἶναι θαρροῦμε, τὸ Πανεπιστήμιον νὰ καταργήσῃ τίς τέτοιες φέστες, κι ὅλα τὰ κληροδοτήματα γιὰ διαγωνισμοὺς ἔχτρικους τοῦ λαοῦ, νὰ τὰ θεωρήσῃ τὸ Κράτος ὡς ἄκυρα, καὶ νὰ τὰ κατασχέσῃ γι' ἄλλους σκοποὺς, τῆς ζωντανῆς μας φιλολογίας.

ΞΕΝΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Τὸ Γαλλικὸ ρομάντζο. — Βέλγοι ποιητές. — Δυὸ καινούργια βιβλία τοῦ Γιόχαν Μπόγκερ. — Λόγκων Πήρσαλ Σμιθ : «Trivía».

— Τὸ ρομάντζο πλημμύρισε τὴ λογοτεχνικὴ παραγωγὴ. Πολλὰς δεκάδες ρομάντζα βγαίνουν κάθε μῆνα καί, καθὼς φαίνεται, ὅλα, καλὰ κακί, πουλιοῦνται καὶ διαβάζονται. Ἀπὸ τὰ κυριώτερα, πού βγήκαν τώρα τελευταῖα, σημειώνουμε καὶ τὰ παρακάτω :

— «Στὸν τόπο τῶν λύκων». Θαυμάσιο ἔργο τοῦ Ἄντριε Λορυλό. Νά, ἡ θέσε τοῦ βιβλίου αὐτοῦ : Κάθε ἄνθρωπος εἶν' ἕνας λύκος γιὰ τὸν ἄλλο, πού θά θελήσει νὰ τοῦ πάρει τὴ λέω του καὶ τὴ χαρὰ του. Ἀπὸ τότε, πού οἱ ἄνθρωποι γίνανε κύριοι τῆς σφαίρας, προσπαθήσανε νὰ τὴν κάνουν φυλακὴ καὶ νὰ τὴν ὀργανώσουν σὲ τρόπο, πού νὰ περιορίσουν τὴ λευτεριά τῆς ζωῆς. Εἶναι φανερό, πὼς στὴ γίς, οὔτε τόπος λείπει, οὔτε φυσικὸς πλοῦτος γιὰ νὰ ζήσουν ὅλοι ἄνετα. Ἄνετα. Ὅμως οἱ ἄνθρωποι βρῆκαν τὴ δουλειὰ στὴν ἀρχή, τὴν πολιτικὴ ἐπείτα. Καὶ τώρα δι' αὐτὰ πήρῃνε τέτοια ἐξέλιξη, πού δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ ἀποφύγει μὲ τὸ χοῦμά του ἢ μὲ τὴν περιφρόνησή του. Μ' αὐτοὺς τοὺς συλλογισμοὺς γιὰ βάση ὁ συγγραφέας μᾶς ζωγραφίζει μιά κοινωνία, ἕναν τόπο ἀναρχικῶν, *λύκων*, πού μᾶς φαίνεται πολὺ διαφορετικοὶ ἀπὸ μᾶς, κι ὅμως, εἶναι τόσο ὁμοιοί μας.

— «Καστανιόλ» τοῦ Ἄντριε Λαμαντέ. Γεμίτη λεπτοῦ χιουμορ σάτυρα τῆς σημερινῆς κατάστασης τῆς Γαλλικῆς κοινωνίας. Ἐνας ἔμπορος, ὁ Καστανιόλ, ἕνας ἀκαδημαϊκὸς εἶναι φίλοι. Τὰ ἔξοδα σὲ βᾶρος τοῦ πρώτου. Ὁ γιός τοῦ ἐνός, κ' ἡ κόρη τοῦ ἄλλου ἀγαποῦνται. Μὰ οἱ γονιοὶ δὲ θέλουν νὰκούσουν τίποτ' ἀπ' αὐτὰ καὶ γιὰ νὰ προλάβουν κανένα κακό, κάνουν σοβαρώτατες, εὐθυμότατα ζωγραφισμένες, σύσκεψες. Τέλος ἀποφασίζουν νὰ ὑποχωρήσουν, τοὺς παντρεύουν καὶ κάνουν ἕνα πανταγροῦελο τραπέζι, ὅπου μέσα σὲ μιά μεγάλη εὐθυμία ὁ κ. Ἰουστίνος Καστανιόλ ξεσπώντας μᾶς λέει : «Αἶ, καλὸ εἶναι τὸ πλούσιο τραπέζι, μὰ, δὶχω; πνέμα, καὶ τὸ καλύτερο γαλλικὸ τραπέζι δὲν ἀξίζει δεκάρα».

— «Τὸ ἄστρο τοῦ Ἰωσήφ» τοῦ κ. Πῶλ Μπουλά. Συνηθισμένη ἱστορία ἐνός συνθέτη ποῦδωσε σὺτὸ Ὁδεῖο καί πού δὲν πρόκειται ποτὲ νὰ παιχτεῖ, καὶ ζεῖ περμένοντας τὴν ἀναγγελία του, ἐνῶ ὁ μικρότερος ἀδερφός του, πού ὁ συνθέτης τὸν περφρονοῦσε, μὲ τὸ πραχτικὸ του πνέμα καὶ τὴ δουλειὰ του, ἔκανε λεφτουδάκια καὶ καλοπαντρεύτηκε στὴν ἐπαρχία, κι αὐτὸς σάζει τὸ μεγάλο ἀδερφὸ ἀπὸ τὴν πείνα. Συνηθισμένη ἱστορία, ἀλήθεια, μὰ μὲ πόση τέχνη γραμμένη !

— Κάτι τι Μπωντελαϊκὸ, μὴ κι ὀλότελα προσωπικὸ, μᾶς φανερώνουν «οἱ ἀπαγορευμένοι ὀρίζοντας» τραγοῖδια τοῦ Βέλγου ποιητῆ Εὐγένιου Ἐρντί.

Μιά ἄρρωστη νοιταλγία, ἕνας ἡδονισμὸς ἄτονος, περιγραφὲς τῶν ταπεινῶν καὶ συνηθισμένων τῆς ζωῆς γεμάτες συμπόνια, κάνουν αὐτὸ τὸ βιβλίον ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ σπουδαῖα τῆς μεγάλης τεχνοτροπίας τοῦ ποιητῆ τῶν *Fleurs du Mai*, καὶ μαζί τὸ πιὸ ἀξιοσημείωτο ἀπὸ τὴ σύγχρονη Βελγικὴ ποιητικὴ παραγωγὴ.

— Ἦρεμα, γλυκά, εἰδυλλιακά τὰ τραγοῖδια τοῦ κ. Νοέλ Ρυ', στὴ συλλογὴ του «ἡ γεμμένη στάμνα». Ζωγραφιὰς τῆς ξανθῆς κι ὀμορφῆς Φλάντρας, ἐλγειακὸς θρηῆνος ἐνός χαμένου φίλου. Ὅλα γραμμένα μὲ γλυκά καὶ γραφικότητα, σὲ τρόπο πού ἐκεῖ μέσα μιά ξεπροβαίνει ἡ γλυκειὰ μελαγχολία καὶ μιά ἡ τρελὴ χαρὰ.

— Ἀντίθετα ὁ κ. Φρενέ-Σιντὲ στὸ ποιητικὸ του βιβλίον : «Τὸ γαρύφαλλο στὸ στόμα», μὲ τίς μεγάλες καὶ λαμπερόχρωμες ζωγραφιὰς, μὲ τοὺς ἡγερούς, μανιασμένους ρυθμοὺς καὶ τίς χτυπητὲς ρίμες, πού κάνουν μιά συμφωνία εἰκόνων καὶ ξετυλίγονται σὲ ρυθμικοὺς χορούς, καὶ μὲ τὰ ἀρώματα πού πλημμυρᾶνε τοὺς στίχους του, μᾶς δείχνει ἕνα θαρμό, βίαιον πάθος, πού τὸν φλογίζει.

— Δυὸ θαυμάσια βιβλία ἔβγαλε τελευταῖα ὁ Νορβηγὸς ρομαντζογράφος Γιόχαν Μπόγκερ, γνωστὸς στὸν τόπο μας ἀπὸ τὸ «Φυλακισμένο πού τραγοῦδοῦσε». «Ντύρενταλ» ὁ τίτλος τοῦ ἐνός ἀπ' αὐτὰ. Ζωγραφιὰς τῆς ζωῆς Νορβηγῶν χωρικῶν, μὲ τίς ἀρετὲς καὶ τὰ ἐλαττώματά τους ζωγραφισμένα μὲ τὸ γνωστὸ ταλέντο τοῦ συγγραφέα. «Ὁ τελευταῖος Βίκιγγας», εἶναι τὸ ἄλλο του ρομάντζο. Ὁ τελευταῖος ψαρὰς τῆς μουρούνας, πού βλέπει πὼς σβήνει πιά ἡ τέχνη του καὶ τὰ φτωχὰ μέσα τῆς ζωῆς του, γιὰτὶ τώρα ψαρεύουν μὲ τελειότερα μέσα, μὲ βαποράκια, κ' οἱ ψαράδες δὲν ἔχουν πιά τὸ δικὸ τους καρβᾶκι παρὰ ἀναγκάζονται νὰ δουλεύουν στίς μεγάλες ἐταιρεῖες. Σπαραχτικὸς εἶναι ὁ τόνος, πού δίνει ὁ συγγραφέας σαυτὸν τὸν τελευταῖον ψαρᾶ, τὸ Νορβηγὸ γεροῦλο : «Ἡ περιγραφή κ' ἐδῶ θαυμάσια. Τὸ ρομάντζο αὐτὸ ἄρχισε νὰ δημοσιεύεται μεταφρασμένο στὴν «Ἰλλουστρασιόν».

— Τὸ πεζοτραγοῦδο. Τὸ πιὸ θαυμαστὸ εἶδος τοῦ λόγου, καὶ μαζί τὸ δυσκολώτερο. Τὸ εἶδος πού δόξα-σεν ὁ Ρεμπώ κι ὁ Μπωντελαῖο, στὴν Ἀγγλικὴ φιλολογία ὕστερ' ἀπὸ τὸν Ἐντγαρ Πόε εἶχε οὐσίσει. Τώρα μᾶς παρουσιάζεται μὲ τὴν ἐξαιρετὴ συλλογὴ τοῦ κ. Λόγκων Πήρσαλ Σμιθ «Trivía». Ἐξαιρετὰ κομμάτια γιὰ τὰ πλά καὶ συνηθισμένα τῆς μοντέρνας ζωῆς, γεμάτα λυρισμὸ καὶ εἰρωνεία — καὶ μὲ ποιὰ μαστερία Θεοβάντικη ζευγαρώνονται αὐτὰ τὰ δύο στοιχεῖα ἀτάϊριαστα! Τὰ πεζοτραγοῦδ' αὐτὰ, πού τὰ θαμά-σανε καὶ τὰ ὕμνησανε οἱ λόγιοι κ' οἱ διανοοῦμενοι, ἀρέσανε καὶ στοὺς πολλούς, καὶ τώρα μεταφραστή-κανε καὶ στὸ γαλλικὸ μὲ πλὴτὺ κ' ἐνθουσιαστικὸ πρόλογο τοῦ κ. Βαλερύ Λαρμπόν.

**Ὁ ἐν Ἀθήναις Μουσικὸς καὶ Δραμα-
τικὸς Σύλλογος 1871.**

ΩΔΕΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

**Προκήρυξις Ἀβερωφείου Μουσικοῦ
Διαγωνισμοῦ πρὸς σύνθεσιν ὕμνου τῆς Ἐκ-
κτονταετηρίδος τῆς Ἐθνικῆς Παλιγγενεσίας
1821-1921.**

1) Προκηρύσσεται διαγωνισμὸς πρὸς σύνθεσιν ὕμνου τῆς ἐκκονταετηρίδος τῆς Ἐθνικῆς Παλιγγενεσίας ὑπὸ τοῦς ἑξῆς ὅρους :

2) Οἱ στίχοι τοῦ ποιήματος πρωτοτύπου καὶ ἀνεκδότου τῆς ἐκλογῆς τοῦ συνθέτου, δέον νὰ μὴ ὑπερβαίνωσι τοὺς 24 οὔτε νὰ εἶναι ὀλιγώτεροι τῶν 16. Ὁ ρυθμὸς νὰ εἶναι ἀπλοῦς καὶ ἀρμονικὸς, αἱ δὲ ἔννοιαι σαφεῖς.

3) Ἀποκλείονται τὰ ποιήματα τὰ σταλέντα εἰς τοὺς δύο προηγουμένους ἐνεργηθέντας σχετικὸς ποιητικὸς διαγωνισμοὺς καθ' οὓς οὐδὲν ἐκ τῶν ὑποβληθέντων ποιημάτων ἐκρίθη κατὰλληλον ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς.

4) Ἡ μουσικὴ τοῦ ὕμνου ἀνεκδότος καὶ μὴ ἐκτελεσθεῖσα δημοσίᾳ πρότερον, δύναται νὰ εἶναι α) μονόφωνος δι' οἰανδήποτε φωνήν, γυναικείαν ἢ ἀνδρικήν, β) πολυφωνικὴ διὰ χορῶν ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν καὶ γ) μικτὴ, πάντοτε ὅμως συνοδείᾳ ὀρχήστρας. Εἰς τὰς χορῶδας δύναται νὰ παρεντεθῆ καὶ μονοψάλδιον.

5) Οἱ μετέχοντες τοῦ διαγωνισμοῦ ὑποβάλλουσιν ἐντὸς τῆς κάτωθι ὁριζομένης προθεσμίας καθαρογραμμένην διὰ μελάνης τὴν partition τοῦ ἔργου των, τὸ ὅποιον δέον νὰ εἶναι καὶ ἰδιαιτέρως γραμμικὸν δι' ἄσμα καὶ κλειδοκύμβαλον. Ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ μουσικοῦ συνθέτου δύναται νὰ ὑποβληθῶσι καὶ πλείω ἔργα.

6) Χρόνος πρὸς ὑποβολὴν ὁρίζεται μέχρι τῆς 31 Ὀκτωβρίου 1922.

7) Πρὸς βράβεισιν διατίθεται χρηματικὸν ποσὸν δραχ. 3.750 ἐξ ὧν δραχ. 3.000 διὰ τὸν μουσικὸν καὶ 750 διὰ τὸν ποιητὴν.

8) Πρὸς κρίσιν τῆς μουσικῆς καὶ τῆς ποιήσεως τῶν ὑποβληθέντων ἔργων θέλουσιν ὁρισθῆ ὑπὸ τοῦ Δ. Συμβουλίου τοῦ Μουσικοῦ καὶ Δραματικοῦ Συλλόγου δύο ἀγωνοδίκαι Ἐπιτροπαί.

9) Ἡ ἐκθεσις τοῦ ἀγωνοδίκου ἐπιτροπῆς ἠτιολογημένη θέλει γνωστοποιηθῆ ἐντὸς τοῦ Ἀπριλίου 1923, τὸ δὲ βραβευθὸς ἔργον θέλει ἐκτελεσθῆ εἰς συναυλίαν τοῦ Ὁδείου.

10) Ἐάν οὐδὲν ἔργον ὑποβληθῆ ὑπὸ τὴν κρίσιν τῆς Ἐπιτροπῆς ἢ οὐδὲν τῶν ὑποβληθέντων κριθῆ ἄξιον τοῦ βραβεῖου ὁ διαγωνισμὸς ματαιοῦται.

11) Τὰ χειρόγραφα παραδίδονται εἰς τὴν Γραμματεῖαν τοῦ Ὁδείου Ἀθηνῶν ἀνωμόμως φέροντα ὡς διακριτικὸν γνώρισμα ρητὸν τι ἢ ἐκτικὸν σφραγίδος. Εἰς ἕκαστον χειρόγραφον εἶναι προσηρητέμος φάκελλος κλειστός, περιέχων τὸ ὄνομα τοῦ συνθέτου καὶ τοῦ ποιητοῦ καὶ φέρων ἔξωθεν τὸ σχετικὸν ρητὸν ἢ ἐκτικὸν σφραγίδος.

12) Τὰ χειρόγραφα ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἐπιστρέφονται.

13) Τὸ βραβευθὲν ἔργον θεωρεῖται κτήμα τοῦ συνθέτου, ὅστις ὑποχρεοῦται νὰ τὸ ἐκδόσῃ ἐντὸς 10 μηνῶν ἀπὸ τῆς δημοσίευσως τῆς κρίσεως τῆς ἀγωνοδίκου Ἐπιτροπῆς, ἄλλως

παριέρχεται εἰς τὴν κυριότητα τοῦ Ὁδείου, τὸ ὅποιον καὶ τὸ ἐκδίδει.

14) Ὁ συνθέτης ὑποχρεοῦται νὰ προσφέρῃ εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Ὁδείου 25 ἀντίτυπα τοῦ ἐκδοθησομένου ἔργου.

15) Οὐδὲν χειρόγραφον θὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς, ἐν δὲν πληροῖ τοὺς ὅρους τῆς παρούσης προκηρύξεως.

Ἐν Ἀθήναις, τῆ 26 Ἀπριλίου 1922

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Ὁδείου Ἀθηνῶν

Γ. Ν. ΝΑΖΟΣ.

ΑΒΕΡΩΦΕΙΟΣ ΔΡΑΜΑΤΙΚΟΣ

Ἀπὸ 1ης Ἰανουαρίου τρέχ. ἔτους ἤρξατο ἡ περίοδος τοῦ νέου Ἀβερωφείου Δραματικοῦ Διαγωνισμοῦ τῆς διετίας 1922—1923. Ὁ Δραματικὸς Ἀβερωφείος κατέστη, ὡς γνωστὸν, μόνιμος μὲ τὴ διετὴν περίοδον. μετέχουσι δὲ αὐτοῦ πάντα τὰ ἐντὸς τῆς διετίας ἐκτελούμενα πρωτότυπα ἔργα Ἑλληνικῆς ὑποθέσεως ἀρχαίας ἢ νέας, τὰ ὅποια παρακλουθεῖ Ἑλληνοδίκαιος Ἐπιτροπὴ ἀποτελουμένη ἐκ τῶν κυρίων Σ. Μενάρδου, Ἰ. Ζερβοῦ καὶ Π. Νιρβάνα. Περισσότερας πληροφορίας οἱ ἐνδιαφερόμενοι δύναται νὰ ζητήσωσιν ἀπὸ τὴν Γραμματεῖαν τοῦ Ὁδείου Ἀθηνῶν καθ' ἑκάστην 10—12 π.μ. καὶ 5—7 μετὰ μεσημβρίαν.

Γράφετε σύντομα καὶ καθαρογραμμένα γράμματα.

κ. *Μ. Γεωργ.* Καλοῦσιμα καὶ τὰ δύο. Θὰ γράψωσι σίγουρα καὶ καλύτερα. — κ. *Π. Χαλκ.* Κεῖνος ὁ δεῦτερος στίχος :

Ἐλάτε γὰρ νὰ ποῦμ' τὸ παραμῦθι

πὼς σοῦ φαίνεται ; Ἐπειτα κακομεταχειρίζεσαι πολὺ καὶ τὸ τελικὸ ν. Πρόσεξέ τα λίγο αὐτὰ καὶ στέλνε μας ὅτι καλὸ γράφεις.— κ. *Μαρ. Ζαμ.* Θὰ δημοσιευτεῖ σὶδὸ ἐρχόμενον φύλλο.— κ. *Μάη Ἐαρινό.* Ἡ πρώτη στροφή ἀπὸ τὸ ἕνα τραγούδι σου εἶναι καλὴ καὶ τὴν τυκάνουμε δὴ :

Τὰ μάτια σου τὰ νεύρομα ὀλόγομα φεγγάρια
νάντιφεγγίζουε βαθιά στὰ στήθη τῆς ψυχῆς μου,
πού εἶναι σάν ἐρημόμνημα γιομάτο ἀπὸ χορτάρια,
καὶ νὰ φωτίζουε με μιάς τὸ δρόμο τῆς ζωῆς μου.

— κ. *Σ. Μ.* Ἡ «Μιά μελέτη» θὰ δημοσιευτεῖ

κ. *Κρδ.* Κάτι θὰ γράψωσι μιά μέρα μὰ πρέπει νὰ δουλέψωσι ἀκόμα.— κ. *Καισ. Ἐμ.* Καλὸ καὶ θὰ δημοσιευτεῖ.— κ. *Στεφ. Ἀγκαθ.* Πολὺ κοινὸ.— κ. *Ἀθ. Ν. Πιτσαλ.* Τὸ πεζοτραγούδι σου δείχνει πὼς κάποιος ἀξιόλογο αἶσθημα ἔχεις μέσα σου, μὰ καταπιάστηκες δύσκολο εἶδος. Θέλει δουλειὰ καὶ φράση ρυθμικὴ καὶ ἀβαρία πολλοῦ ὕψους γὰρ νὰ μείνει με τὸν ἀνθὸ τῶν πραγμάτων ἢ ποιητικῆς πρῶτα. καὶ ὄχι ὀνομαστικῆς ἀνοιξιῆς καὶ παροίθησις καὶ πληθυντικὸ τοῦ θηλυκοῦ ἀφθροῦ ἢ.